

ANNIE WEBB-PEPLOE

NAOMI ELI

JERUSALEMIN VIIMEISET
PÄIVÄT

Annie Webb-Peploe

Naomi eli Jerusalemin viimeiset päivät

«Public Domain»

Webb-Peploe A.

Naomi eli Jerusalemin viimeiset päivät / A. Webb-Peploe — «Public Domain»,

Содержание

ENSIMÄINEN LUKU	5
TOINEN LUKU	9
KOLMAS LUKU	13
NELJÄS LUKU	17
VIIDES LUKU	21
KUUDES LUKU	24
SEITSEMÄS LUKU	27
KAHDEKSAS LUKU	31
Конец ознакомительного фрагмента.	33

J. B. Webb

Naomi eli Jerusalemin viimeiset päivät

ENSIMÄINEN LUKU

Aurinko vaipui hiljaksensa Sionin vuorta ympäröiväin komeiden rakennuksien taakse, heittäen viimeisillä säteillään hohtavan loiston temppelin marmorimuureihin ja kullatuihin tornien huippuihin, kun nuori Naomi ja hänen ystävättärensä Klaudia lähtivät pappi Sadokin asunnosta ja kulkivat pienen kauniin Siloe-joen vartta. He menivät Vesiportin kautta ja tulivat uhkeaan hedelmäpuu-tarhaan, jonka itäistä reunaa saarsi Kidronin oja ja eteläistä kasteli Siloe, joka täällä yhtyi Kidroniin. Täällä istuivat he nauttiaksensa ihanan illan suloisuutta ja katsellaksensa kaupunkiin pyhään, joka oli heidän edessään ehtoon hiljaisuudessa.

"Naomi", sanoi Klaudia, "tämä rauhallinen hiljaisuus on suloista päivän hyörinän ja pyörinän perästä! Kun isäni lähetti minun romalaisesta leiristä teidän luokseen tänne, toivoin pääseväni hiljaisuuteen ja rauhaan, mutta entisen rauhallisuuden sijassa, joka asui näiden muurien sisällä, jossa minä suurimman osan onnellisesta lapsuudestani teidän luonanne olen viettänyt, tapaam nyt ainoastaan epäsopua ja kapinaa. Rohkeuteni katoa ajatellessani näytelmiä, joita epäilemättä vielä saamme nähdä. Kun Galilean kaupungit ovat valloitetut, niin varmaan legionamme marssivat Jerusalemiä vastaan ja mitä voivat joukkonne Vespasianon sotilaille, vaikka kuinkakin urhollisia olisivat?"

"Emme teitä pelkää, Klaudia", sanoi tämä innokas juutalaisimpi ja hänen mustat säihkyvät silmänsä säkenöitsivät tätä sanoessaan, "kauniin, pyhän kaupunkimme ei milloinkaan pidä joutuman niiden villien, julmien epäjumalan palvelijoiden käsiin. Suo anteeksi, Klaudia; vaikka he ovat sinun maanmiehiäsi ja sinä olet kasvatettu heidän jumalattomassa opissansa, sanon kuitenkin sisällisen vakuutukseni ja se on, että meidän isäimme Jumala on puolustava meitä näitä pakanoita vastaan, eikä salli niiden, jotka häntä eivät tunne, hänen pyhää temppeliänsä uudestaan tärvätä ja häväistä... Niin", pitkitti hän, "kohta on Hän, meidän hartaasti odotettumme, ilmestyvä kunniassa ja loistoisuudessa pelastamaan lapsiansa sortajilta. Silloin pölkkyjä ja kiviä rukoileva kansa ajetaan pois ja hänen omat valitut lapsensa ijaisesti koroitetaan."

Naomin tavallisesti kelmeät kasvot kirkastuivat ja hieman punastuivat puhuessaan näitä innostuksensa tunteita, samalla kun hän katseli yhä synkistyvää taivasta sellaisella tunnon ilmauksella, kuin olisi hän juuri sillä hetkellä odottanut saavansa nähdä Messian tulevan pilvissä. Juuri usko tällä ajalla kohta tapahtuvasta Messian pikaisesta ilmestymisestä oli sekä yleinen että lujasti juurtunut juutalaisissa, ja selvä on, että tämä luja luulo myös suuresti kiihoitti heitä kapinaan ja itsepintaiseen vastustukseen romalaisia vastaan.

Klaudia tunsu itsensä syvästi liikutetuksi ystävänsä kiihkoisesta tulisuudesta, mutta piti kuitenkin hänen toivojansa paljaina haaveksimisina ja hetkisen kuluttua vastasi hän:

"Sinun villi-uskosi sokaisee ja pettää sinun ja sinä sen ohessa unhoitat hetken vaaran. Sen sijaan kun heittäyt tuollaiseen mitättömään haaveksimiseen, olisi kaikin voimin koettaminen isääsi, kun vielä aikaa on, jättämään tämä kaupunki ja rukoilemaan Vespasianon laupeutta. Sadok'ia pitävät viisautensa, vilpittömyytensä ja rohkeutensa tähden suuressa arvossa sekä sinun oma kansasi että romalaiset; jos saisi hänen ottamaan niin viisaan askeleen ja kehoittamaan maalaisiansa samaan, seuraisi varmaan hänen erimerkkiänsä moni, ja ajattelipas, Naomi, kuinka paljon sen kautta verenvuodatus ja kurjuutta poistettaisiin. Jos olisit nähnyt niin paljon sodan kauheuksia ja vaaroja kuin minä, niin luulenpa, että myös sinunkin rohkeutesi episi saattaa sellaista onnettomuutta rakastetulle kaupungillesi. Sodan kaikkien kurjuuksien näkeminen myös varsinaisesti joudutti äitinikin kuulemaa. Jos jumalat olisivat hänen ja minun suoneet silloin jäädä Jerusalemiin, kun isäni

kutsuttiin sotajoukkoon, ei minun nyt vielä tarvitsisi itkeä hänen kuolematansa; mutta se oli hänen kohtalonsa ja minun oli taipuminen."

Kyyneleet virtana valuivat Klaudian kauniista silmistä, kun hän puhui rakkaasta äidistänsä ja turhaan haki hän rauhaa kylmistä filosofisen opinmielmistä, mikä oli kaikki, mitä pakanallinen uskonnon järjestys tarjosi hänen lohdutukseksensa. Naomi koetti nyt, kuin usein ennenkin, hänen tummassa sielussansa herättää uskoa kaikkivaltiaasen Jumalaan, jonka valvonnalla kaikki hallitaan ja johdetaan, mutta hänen ystävänsä oli niin perinpohjaisesti vakaantunut oman uskontonsa totuudesta, että ei ollut niin helppoa saada häntä siinä horjumaan tahi houkutelluksi kuuntelemaan halveksittua juutalaisoppia. Hän vaan alkoi taas puhua sodasta ja, huolimatta Naomin närkästyneestä vastauksesta, väitti hän olevan tarpeellista antautua romalaisen vastustamattoman ylivallan alaiseksi.

"Klaudia", sanoi Naomi viimein, samalla nousten ylös ja ojentaen kätensä kohden kaupungin korkeita valleja ja torneja, jotka nyt olivat peittyneet myöhäisen illan varjoihin, "minä tahdon kymmenen tuhatta kertaa enemmän hukkaa noiden pyhien muurien alle, jos Jehovan tahto niin on, että ne taas syöstään maahan, kuin elää ja nähdä kansani vielä kerran romalaisten voittamana. Me olemme kerran jalolla kunnialla heittäneet päältäämme heidän ikeensä ja, niin kauan kuin vielä hengitämme, emme koskaan taukoa vastustamasta heidän sortoansa ja puolustamasta vapauttamme. Kummastelet innostustani, niinkuin sitä nimität, mutta ole varma, että sama ajatus lämmittää jokaista Israelin poikaa ja tytärtä, ja kun legionanne rynnistävät noita muuria vastaan, joita on mahdotoin valloittaa, on vastaanottomme todistava isäimme luonnon vielä Jerusaleminsa elävän".

"Sallikoon Jumalat meidän näkemästä taistelua," sanoi Klaudia väristyksellä ja nousi samansa saattamaan ystävänsä kotio; "minä katuisin silloin pyyntöäni, kun pyysin isäni lähettämään minun tänne eikä Caesareaan. Sydämeni veti minun luoksesi tänne, Naomi, ja minä tiesin täällä löytäväni osanottavaisuutta suruuni. Isäni syvälinen kunnioitus Sadok'ia kohtaan ja äitisi kutsumuskirjeet tekivät myös päätöksen. Silloin myös ei ollut ajatustakaan sodan pitkittämisestä tahi muuttamisesta Galileasta Judeaan. Jos Vespasiano antaa joukkonsa rynnätä Jerusalemiä vastaan – jommoiselle isäni viimeinen kirje vivahtaa – isäni luonnollisesti tahtoo minun muuttamaan ystävänsä luokse Caesareaan, josta minä helposti pääsen Romaan, missä veljeni Marcello vielä oleksii setämme Sulpition luona. Kaikista Marcellon kirjeistä olen saanut vilkkaita kertomuksia pääkaupungin komeudesta ja loistaisuudesta. Sieltä muuttaessamme Judeaan olimme molemmat niin pienet, kuten tiedät, ettemme muista Roman näköä. Viimeksi kirjoitti Marcello knhta saavansa paikan keisarillisessa joukossa ja silloin varmaankin hän lähetetään tänne, jos sota pitkittyy. Hupaistahan on saada nähdä rakkaan hyvän veljensä; etköhän sinäkin, Naomi tervehtisi häntä tervetulleena? Olitte aina niin hyvät ystävät, kun hän oli täällä ja kaikissa kirjeissään kyselee hän sinua ja lähettää sydämellisiä terveisiä sinulle. Mutta ah, minä unhoitan, että hän tänne tultuansa on vihollinen ja julma sota on eroittava nekin, jotka lapsuudesta ovat rakastaneet toisiansa kuin veli ja sisar."

Molemmat naiset olivat nyt tulleet Sadok'in asunnolle ja Naomi oli iloinen, että täten pääsi vastaamasta kysymykseen, joka koski häneen enemmän kuin olisi tahtonutkaan ja ett'ei Klaudia sitä älyäisi. Sadanpäämies Rufo oli monta vuotta ollut palkkasoturina Jerusalemin karnisoonissa ja molemmien puoleinen yhdistys sekä toimensa luonteen kunnioittaminen oli synnyttänyt todellisen ystävyysyden hänen ja Naomin isän, Sadok'in, välillä; vaikka viimeksi mainittu oli pappi ja erittäin isäinsä uskoon kiintynyt, huomasi hän kuitenkin romalaisen sotilaan jalat omaisuudet. Heidän perheensä pitivät ahkeraa kanssakäymistä keskenänsä ja heidän lapsensa kasvoivat yhdessä. Naomi ja Klaudia pitivät toisiaan kuin sisarina ja Marcello oli heidän ainainen seuraajansa ja suojelijansa, kun he kulkivat ulkona kaupungin ympäristössä. Vanhemmat kyllä huomasivat Naomin ja Marcellon taipumukset toisiinsa ja heillä ei ollut mitään sitä vastaan, kun sekä Naomi että Marcello vielä olivat lapsia. Mutta sen mukaan kun he kasvoivat, suretti se Sadok'ia ja hänen rakasta vaimoansa Salometa, joille oli mahdotonta ajatella tyttärensä naimiseen meneminen epäjumalan palvelijan kanssa. Sellaista ajatusta ei myöskään Naomilla ollut, joka koko nuoren sielunsa tulisella innolla rukoili isäinsä jumalaa. Monesti oli hän koettanut kääntääkin nuoria leikkikumppaniansa, mutta ainoa mitä hän voi

vaikuttaa, supistui siihen, että myönsivät Jehovalle, Israelin Jumalalle, jumalallisuuden arvon. Siinä tapauksessa olisi Naomi ennen valinnut kuoleman kuin mennyt yhteyteen pakanan kanssa, ja hän koetti vakuuttaa itsellensä, että taipumuksensa Marcelloa kohtaan oli vaan ystävyysden tunne.

Mutta kun Rufo perheinsä kutsuttiin Jerusalemissa ja Marcello lähetettiin Romaan saamaan täydellisempää sotilaskasvatusta, havaitsi Naomi sydämensä tyhjyydestä, että maallinen onnensa sangen paljon riippui Marcellostä, ja hän päätti lujasti tukehduttaa rinnassansa jokaisen ajatuksen, mikä koski Marcelloa. Siihen aikaan kun kertomuksemme alkaa, oli Marcello jo ollut pois kaksi vuotta, ja Naomin kiitosta ansaitseva ponnisteleminen oli niin onnistunut, että hän oli mielessänsä voittanut tasapainon ja saattoi eloisuudella ja innolla toimittaa tehtäviensä. Hänellä oli luja luonto ja selvä ymmärrys, jotka antoivat hänelle voimaa hallita tunteitansa, ja myöskin äitinsä, joka oli hänen uskottunsa niin surussa kuin illossakin, luuli hänen jo tykkänään unhoittaneen tuon nuoren romalaisen.

Klaudian takaisin tuleminen Jerusalemiin Sadok'in huoneeseen turvaan, kun äitinsä kuoleminen teki mahdottomaksi oleskelemisen leirissä Rufon luona, oli ilon lähde Naomille, mutta myös senkautta heräsi monta haihtumaisillaan olevaa muistoa. Monesti hän mielihyvällä kuunteli Klaudian kertomuksia veljestänsä, ja ystävällisiä tervehdyksiä häneltä, mutta koskaan ei hän puhunut hänestä muuna kuin lapsuuden ystävä, jota varmaan ei hän enää milloinkaan saisi nähdä.

Ehkäpä myöskin erillaisuus Marcellon ja hänen oman veljensä Javanin välillä oli hänen silmissään saattanut ensin mainitun omaisuudet parempaan arvoon. Jo lapsena oli Javani ollut luonnoltansa julma ja ynseä; hänen vallanhimoinen luontonsa oli usein synnyttänyt riitoja hänen ja Marcellon kesken, joka aina puolusti niitä, joita Javani oli sortanut. Naomin taipumus Marcelloon nosti hänessä mielikarvautta ja kateutta; hän usein varoitti häntä ystävyystään epäjumalan palvelijaa kohtaan, ja Marcelloa vastaan ei hän säästänyt solvaussanoja, jotka ehkä olisivat saattaneet loppua verisellä kahakalla, jollei sisaret olisi väliin menneet.

Kun Javani kasvoi, niin pikemmin pahentui kuin parantui hänen häily luontonsa. Kaikkein enin sitä vielä lisäsi hurja uskon vimma sielussansa; uskonnon pyhät opit eivät nöyryttäneet ja pehmittäneet hänen sydäntänsä, vaan niiden varjossa tuli sydämensä kylmäksi, kovaksi ja tekohurskaaksi. Isänsä Sadok kuului farisealaiseen lahkokuntaan ja oli senvuoksi ankara ja tarkka kirkkomenois-la'in seuraaja. Mutta hän ei kuitenkaan ollut sellainen tekohurskas, ulkokullattu farisealainen, joista meidän Vapahtajamme seitsenkertaisesti lausui: "voi teitä!" Ulkonainen tunnollisen tarkka lainmääräysten seuraaminen kyllä oli vaikuttanut jossakin määrässä koko käytökseensä, mutta hän oli kuitenkin rehellisesti hurskas ja nöyrä mies, joka yhtä useasti yksinäisessä kammarissa vuodatti sydämensä rukouksessa kuin pappien ja farisealaisten tavan mukaan seisoi ja rukoili katujen kulmissa ja torilla.

Javani kilvoitteli myös ja miltei voitti isänsä lain kaikkein pienimpienkin määräyksien tarkassa täyttämässä. Hän teki kaikki laissa määrättyt ja muistossa pidetyt pesennät; hän maksoi kymmenyksen puutarhan mintuista, tillistä ja kuminoista, mutta, onnetonta kyllä, häneltä tykkänään puuttui isänsä todellinen hurskaus; ja hänen hillitön, ylpeä luontonsa oli syynä hellän äitinsä ainaiseen suruun.

Salome oli luonnoltansa paljon toisellainen kuin muut perheenjäsenet. Hän oli lempeä, ujo ja myödenantavainen, ja miehensä johtikin häntä kaikessa, mutta miehensä ollessa pois kotoa virkatoimilla oli hän kykenemätöin hallitsemaan Javania ja Naomia; hänen myödenantavaisuutensa olikin syynä moneen luonnevirheen molemmissa lapsissa. Naomin hellä rakkaus äitiinsä, luonnollinen jalous ja oikeuden tunto tekivät, että hän ei vallattomasta vapaudesta, mikä heillä oli, niin paljon pilaantunut kuin jäykkäluontoinen veljensä. Hän oli sydämellisesti kiintynyt äitiinsä ja oppi häneltä hänen luonteensa merkellisimmät puolet, hurskauden ja laupiuden, vaikka hän pontevan sielunsa puolesta oli paljon äitiänsä etevämpi käsityksessä ja toimekkaassa velvollisuuksien täyttämässä.

Naomi oli vanhempiensa ylpeys ja ilo, ja heidän mielihyvänsä, joka, vaikkapa vasten tahtoansakin, osoittivat hänelle, myös tavallansa lisäksi katkeruuden herättämistä Javanin sydämessä.

Naomi koetti kaikin keinoin saavuttaa veljensä suosion, vaikka onnistui huonosti. Hän kutoi hänelle mitä kauniimpia tupsuja hänen juhlapukunsa liepeiden kaunistukseksi, samallaisia kuin Herra oli Moosekselle käsenyt, ja jokaiseen tupsuun liepeessä hän kiinnitti purpurasinisen nauhan (4 Room. 15: 38). Hän kirjaili Raamatunlauseita valkeoille pergamenttikaistaleille, joita Javani kantoi ajatelmina käärittynä otsansa ja rannettensa ympäri, sen väärän selityksen mukaan, jonka farisealaiset antoivat 2 Moos. 13: 9. Kun hän tuli kotio nyreänä ja tyytymättömänä, oli Naomilla tapana ottaa harppunsa ja laulaa hänelle laulun kuninkaallisen psaltari laulajan lauluista, ja usein vaikutti laulunsa veljellensä saman kuin nuoren lammaspaimenen Sauliin; pahahenki pakeni hänestä. Mutta ne eivät olleet parannus- ja kiitos-psaltaria, joita Javani enin rakasti; riemu- ja voittolaulut tahi ennustukset kostosta, joita on psaltareissa siellä ja täällä, olivat enemmän yhtäpitävät nuoren juutalaisen mielen kanssa ja veivät hänen sielunsa silmät nykyisestä surkeudesta tuleviin loistaviin aikoihin, jolloin hänen kansansa kunnia olisi koroitettava ja viholliset rangaistavat.

Sadok ja hänen oppineimmat virkatoverinsa kokoontuivat usein varsinaisesti tutkimaan niitä kohtia pyhässä kirjassa, jotka selvästi todistavat juutalaisten tulevasta onnesta ja messialaisesta valtakunnasta kuin myös päästäksensä selville, voipiko pian odottaa heidän tulevan kuninkaansa ja vapahtajansa tuloa. Javani oli aina saapuvilla näissä kokouksissa; hänen innokkaat muistutuksensa ja rohkeat arvaamisensa vaikuttivat, että vakavat ja luonnoltansa tyynet rabbinit niiden johdosta toisinaan lausuivat mieltymyksensä ja toisinaan moitteensa, kuitenkin aina suuresti kiittäen hänen ahkeruuttansa ja intoansa Raamatun tutkimisessa. Hän oli syvällisesti tutkinut vanhan testamentin kirjoituksia ja oli useammat niistä jäljentänyt pergamenttikääryille, jotka siihen aikaan olivat kirjojen sijaisina. Sadok'illa oli useita kalliita käsikirjoituksia, sisältäviä Vanhimpain Asetukset, joita farisealaiset pitivät yhtäsuuressa, jopa milt'ei suuremmassa arvossa kuin Raamatun, ja näitä pergamenttikääryjä tutkisteli Javani ahkeraan, saadaksensa kerran maailmassa kunnian päästä Rabbin eli opettajan arvoon.

Tähän perheeseen, jonka jäsenten luonteet olemme koettaneet kuvata, oli Klaudia, pakanallinen tyttö, tuotu ja otettu kuin tyttäreksi. Lukijasta ehkä tuntuu kummalliselta, että hänen isänsä, joka oli epäjumalan palvelija, antoi hänen siten seurustella juutalaisten kanssa, mutta asia oli, että Rufo oli epäjumalan palvelija kasvatuksensa puolesta, eikä sentähden että hän olisi katsonut kumartamisen Jupiteria ja Mars'ia järjellisemmäksi kuin Jehovan palvelemisen. Alituinen sotapalveluksensa oli kääntänyt hänen huomionsa uskonnollisista asioista ja hänestä oli itse asiassa sama, mille jumalallisuudelle suurin kunnioitus annettiin. Ei hän tahtonut tyttärensä kääntyvän juutalais-uskoiseksi ja mahdottomana pitikin hän, että tyttärensä suosisi uskontoa, joka hänen mielestänsä oli sekä ankara että naurattava; senvuoksi ei hän vastustanut tyttärensä harrasta halua päästä äitinsä kuoleman jäljestä muuttamaan Jerusalemiin sellaiseen perheeseen, jota hänkin kunnioitti ja piti arvossa.

TOINEN LUKU

Seuraavana päivänä, kun edellä mainittu keskustelu tapahtui, oli suuri ilopäivä Jerusalemissa. Silloin vietettiin Lehtimajan juhlaa, jolloin esikoiset vuodentulosta vietiin polttouhriksi Herralle ja Israelin lapset olivat iloiset Herran edessä, he ja heidän poikansa, tyttärensä, palvelijansa, palvelijattarensa, leviitat, muukalaiset, orvot ja lesket, kuin heidän porteissansa olivat (5 Moos. 16: 14). Tänä juutalaisten kansallisjuhlanä, joka oli yksi kolmesta, kun vuodessa vietettiin, kokoontui Jerusalemiin kansaa kaikista Juudanmaan kaupungeista ja kylistä niin paljon, että kaduilla oli ahdinko, vaikka olot maassa olivat levottomat ja monta oli liittynyt kapinallisten joukkoon Galileassa, tahi varustautui odotettavaan sotaan. Soittoa kuului kaikkialla ja monet joukkioit nuoria miehiä ja naisia nousivat temppeliin astuen juhallisesti tahdissa samalla laulaen ihania hymniä säestettynä psaltareilla ja harpuilla.

Naomin sydän riemuitsi ilosta ja koko siinä nuorukaisjoukossa, jossa hän oli, ei ollut kenenkään askeleet niin kevyet, eikä kenenkään ääni niin suloinen kuin hänen – niin ainakin hänen äitinsä ja ystävättärensä ajattelivat, jotka muitten seurassa menivät komeaan, loistavaan temppeliin. Klaudia ei ottanut osaa seremoniaan, mutta kuitenkin tunsi hän liikutuksen nähdessään tämän lukemattoman ihmispaljouden, joka oli kokoontunut yhdellä sydämellä ylistämään Jumalaa ja uhraamaan hänen alttarillansa esikoista äskenkootusta rikkaasta vuodentulosta.

Tämä pulskea temppeli, joka yhdisti linnan lujouden pyhän huoneen komeuden kanssa, oli Makkabealaisten ajan jälestä paljon suurennettu ja kaunistettu ja muodosti nyt neliön, ottaen allensa koko vuoren huipun. Vuoren jyrkät seinät olivat vuoratut mahdottoman suurilla kivillä ja luultavasti ovat ne nämät suunnattoman suuret kivet, erinomaisen hyvästi toisiinsa yhdistetyt, jotka saattoivat opetuslasten sanomaan Jesukselle: "Mestari! katso, minkäkaltaiset kivet ja minkäkaltaiset rakennukset ovat nämät!" – Hirmuisen ennustuksen, jonka hän silloin lausui: "Ei näistä jätetä kiveä kiven päälle, jota ei maahan jaoteta", toteutuminen lähestyi, mutta sokeat juutalaiset eivät siitä tienneet, eivätkä koettaneet nöyryydellä ja rukouksella vaaraa poistaa. Heidän ylpeytensä ja parantumattomuutensa oli verraton ja semmoinen oli heidän rangaistuksensakin tuleva. He eivät tahtoneet kokoontua laupiaan vapahtajansa siipein alle ja katso – heidän kaupunginsa oli autioksi tuleva ja jo kotkat kokoontuivat saadaksensa raatoja repiä.

Mutta kuitenkin tämän yleisen turmeluksen keskellä löytyi vielä muutamia todellisia Abrahamin poikia ja yksi niistä oli Sadok. Hän seisoi alttarilla vastaanottamassa kansalta vakkoja, jotka sisälsivät lahjoja, ja kun hän siellä seisoi, oli sydämensä täytettynä sisällisestä kiitoksesta ja ylistyksestä Herralle, kaikkivoivalle. Salome katseli häneen rakkaudella ja kunnioituksella ja Naomin sydän tykytti anteeksi annettavasta ylpeydestä, kun nuorten kumppaniensa kanssa kulki ohitse ja silmänsä kohtasivat hänen hellät silmäyksensä. Naomi rakasti sydämestänsä molempia vanhempiansa, ja katseli isäänsä ylenluonnollisena olentona, jonka tahto oli hänen lakinsa ja jonka pieninkin sana hillitsi hänen hillimättömät ajatuksensa ja uneksimisensa.

"Ah", sanoi hän äidillensä tavatessaan hänen taas pylväsikäytävällä, sen jälestä kun juhlakulku temppelipihan ympäri oli loppunut: "jos vaan isäni olisi ylimäinen pappi tahi olisi jonkun lahkokunnan päällikkö Jerusalemissa, niin vielä kaikki kääntyisi hyväksi. Hänen viisautensa, rohkeutensa ja jalot omaisuutensa sovittaisi kaikki riidat ja rettelöt, jotka nyt rikki repivät meidän rakkaan kaupunkimme, ja jos Sadok olisi sotajoukkomme johtaja, niin pian kaikki romalaiset muureiltamme karkoitettaisiin, jos uskaltaisivat niitä lähestyä... Melkein toivon heidän pian tulevan, sillä silloin ainakin olisi loppuva nykyinen riita ja eripuraisuus. Ah, äitini! Näen tämän komean temppelin marmoripylväinensä ja kullatuine huippuinensa, näen sen kaunistetun liiton ja jalokiviset koristukset. Mutta missä on se Jumala, joka kerran asui kansansa se'assa, kunnioitettavana ja eroitettavana kaikista muista? Hän on eronnut meistä ja sentähden pakanat niin julmasti riehuvat

meitä vastaan. Mutta hän on tuleva takasin – Mesias on tuleva takasin ja me saamme nähdä Jerusalemin koroitettavan kunniaan ja loistavuuteen."

"Jumala sen suokoon, Naomi", vastasi hänen vähemmän herkkäverinen äitinsä, "mutta myönnän, että joka kerta kun rukoilen tässä temppelissä, valtaa minua surullinen aavistus, joka sanoo, että Jumalan palvelus pian tulee keskeytetyksi ja tuli sekä miekka tekevät autioksi meidän kauniin, rikkaan kaupungin. Pelkään vielä tulevamme vajoomaan syvempään, kuin jo olemme vajonneet ja vielä saavamme syvemmälle juoda Herran kostonmaljasta, ennenkuin sukumme synnit tulevat pois pestyiksi ja Se, jota kaikki kansat odottavat, ilmestyy rakentamaan uudestaan isänsä Davidin valtakunnan."

"O äiti, miksi olet niin pelkuri ja kuinka annat sellaiset ajatukset täyttää sielusi? Eihän Jehovah koskaan antane pakanain riemuja hänen valitun kansansa yli ja polkea jalkainsa alle hänen alttariansa?"

"Tiedämme, Naomi, että pakanallisten kansojen muinaisuudessa suotiin valloittaa ja hävittää kaupunkimme ja temppelimme, ja kun nyt näen kansamme jumalattomuuden ja uppiniskaisuuden Herraa vastaan, en saata olla ajattelematta kauheain tuomioiden uudistamisesta, jotka jo ovat kohdanneet tätä muinoin niin suosittua maata. Oletko unhoittanut ne kauheat näöt ja äänet, jotka kaksi vuotta sitte, tämän julman sodan alussa, herättivät niin paljon hämmästyä ja pelkoa; sen hirvittävän leimuavan miekan, joka kaksitoista kuukautta häälyi kaupunkimme päällä; sen kirkkaan tulen, joka makianleivän juhalla ilmestyi alttarin tykönä temppelissä – ja vaskiporttien pyhän rakennuksen itäisellä puolella itsestensä aukeamisen, jotka suurella vaivalla vahdit uudestaan saivat suljetuiksi? Moni ystävästämme otaksui sen merkitsevän Jumalan tahtovan avata siunauksen portit, mutta Sadok ei sanonut niin. Hän oli paikalla tämän hirmuisen tapauksen tapahtuessa ja tuli kotio synkkämielisenä ja alakuloisena, sillä hän pelkäsi sen merkitsevän, että temppeli ei saisi kauan olla turvassa ja että pakanat piakkoin särkevät portit."

"Mutta", sanoi Naomi, "varmaankaan ei isälläni enää ole semmoisia pelkoja. Kuulen hänen kaikille puhuvan kehoittamalla ja hänen lohdutuksensa antaa kaikille toivoa ja luottamusta."

"Niin, lapseni; isääsi innostuttaa oma rohkeutensa ja luottamuksensa Jumalaan. Mitään onnettomuuksia ei suorastaan seurannut näitten ennustuksien jälestä. Ja samoin, kuin useat veljistänsä, pitää hän nyt vaaran olevan ohitse. Mutta minulla ei ole sama vakuutus; en koskaan voi unhoittaa niitä merkkiä taivaalla ja uskoa, ett'ei ne olisi ennustaneet mitään onnettomuutta, joka ei vielä ole kohdannut. Ja katso, katso, tuolla tunkeutuu joukon lävitse tuo hirvittävä, salamielinen ihminen, joka sitte sodan alun on kaupungissamme ollut kuin paha henki – jopa jo silloin kun meillä vielä oli rauha ja lepo. Ei mitkään uhkaukset, eikä rangaistukset ole saaneet häntä vaikenemaan, ja nyt, kun olemme kokoontuneet viettämään Herran juhlaa ja ylistämään hänen hyvyttänsä, tulee Ananian poika häiritsemään meidän iloamme, ja synkistyttämään jokaisia kasvoja".

Hänen tätä puhuessaan kulki tuo kamala henkilö väkijoukon lävitse, mikä väistyi häntä niinkuin sitä, jonka paljas läsnäoleminen tuottaa kirousta. Hän meni sille paikalle, jossa virkaatekevät papit seisoivat, kohotti paljaat, laihat käsivartensa ja huusi niin kimakalla ja läpitunkevalla äänellä, että kaikki sen temppelissä kuulivat: "Huuto idästä – huuto lännestä – huuto kaikista neljästä tuulesta – huuto Jerusalemistä. Ja temppelistä – surkea valitus yljän ja morsiamen ylitse – huuto myös kaiken kansan ylitse". Sitte meni hän temppelikartanon toiselle puolelle väkijoukkoon. Jokainen tunsu väristyksen; jokainen ääni vaikenä ja jokaisen silmät kääntyivät sinne päin, minne onnettomuuden ennustaja meni. Ei yksikään käsi kohonnut pidättämään häntä, sillä tiedettiin, että vaikka hän ensimmäisen ilmaantumisensa perästä suomittiin luhin asti, hänen ei suustansa päästäneen pienintäkään valituksen tahi huokauksen ääntä, vaan yhä pitkitti vapisevalla äänellä huutoansa: "Voi, voi, Jerusalem." Hän pidettiin hulluna ja kulki nyt vapaasti yöt, päivät ympäri kaupunkia huutaen: "Voi, voi, Jerusalem!"

Ennen kuin tällä kertaa temppelissä oleva ihmispaljous oli tointunut siitä surullisesta, vastenmielisestä tunteesta, minkä hänen ilmaantumisensa aina saattoi, oli hän laskeutunut vuorelta

ja kulki nyt melkein tyhjiä, autioita katuja, joilla vielä kauan kaikui hänen kamala huutonsa. Hetken kuluttua hajosi kansa ja iloinen hälinä kaupungissa vaiken, kun jo ennen temppelipalveluksen loputtua kutsuttiin ylimmäiset papit ja kansan vanhimmat keskustelemaan erään tärkeän sanoman johdosta, minkä juutalaisen sotajoukon päällikkö Galileassa oli lähettänyt. Mutta tämän tärkeän sanoman täydelleen käsittämiseksi on tarpeellista lyhyesti selittää Palestinan tilan ja suhteet tänä aikana ja tapaukset, jotka tapahtuivat kapinan sytyttyä, mikä loppui tämän onnettoman maan perinpohjaisella hävittämisellä.

Useampina vuosina ennen olivat juutalaiset koettaneet heittää päältänsä romalaisen ikeen, mutta kaikki heidän liikkeensä olivat pian tulleet tukahdutetuksi vereen. Heillä ei ollut liittolaisia eikä kunnollisia johtajia ja heidän nimi-kuninkaansa Agrippa oli julkisesti mennyt romalaisten puolelle. Ihme siis ei olekaan, että tämä kurja kansa näki olevansa voitettu ja julmilla hallitsijoiltaan tomuksi poljettu. Mutta romalaisien maaherrojen tyrannisuus oli siihen määrään julma, että kansa uudestaan nousi kapinaan, ja v. 66 j.Kr., kun Floro oli romalaisena maaherrana Palestinassa, syttyi viimeinen kapina, joka loppui Jerusalemin hävityksellä.

Keisari Neroni sekä hämmästyi että pelästyi juutalaisten rohkeudesta ja käski kohta Vespasianon – yksi hänen taitavimpia sotapäälliköitensä – ottamaan ylipäällikkyyden Syriassa ja käyttämään tehokkaampia keinoja kapinan tukahduttamiseksi ennen kuin ehtisi levitä ympäri. Vespasiano lähetti poikansa Titon Aleksandriasta tuomaan viidennen ja kymmenennen legionan, ja itse lähti hän kohta Syriaan, ja kokosi luoksensa tiellä kaikki romalaiset sotajoukot ja apuverot alusmaista, mitä koota saattoi.

Nämä romalaisten pontevat toimet pelästyttivät monta ja saattoivat kiiruhtain heittäymään romalaisten armoihin; mutta useammat olivat päättäneet tehdä vastarintaa aina viimeiseen asti. Yleinen kokous johtajien ja päälliköin valitsemista varten ylimmäisten kanssa pidettiin Jerusalemin temppelissä. Juoseppi Gorioninpoika ja ylimmäinen pappi Anania asetettiin hallitusmiehiksi kaupunkiin; Juoseppi Mathianpoika (yleisesti tunnettu nimellä Josephus, historian kirjoittaja) sai päällikkyyden Galileassa. Eleasar Simoninpoika, joka oli ottanut toimekasta osaa ensimmäisissä kapinaliikkeissä, ei saanut mitään etevämpää tointa, mutta kun hän oli temppelivartijoiden päällikkö, otti hän haltuunsa suuren osan aarteiston rikkauksista ja voitti niillä kansan suosion, jota hän ei kumminkaan käyttänyt kansan hyödyksi, kuten tuonnempana tulemme näkemään.

Josephus kiiruhti kohta virkaansa Galileaan, jossa sota ensin odotettiin alkavan. Tärkeän pääkaupungin Sepphorin varustamisen jätti hän kuuluisalle Johanille Giskalasta, rohkea, yrittävä ja toimekas mies, mutta kavala ja petollinen; sittemmin hän tekikin vastoin kaikkia kuvernöörin käskyjä ja toimia ja kiihoitti jo vireillä olevaa eripuraisuuden tulta, siten häiriten voimakasta vastarintaa yhteistä vihollista vastaan. Jotapata, Tiberia ja muutamia solateitä vuoristossa lähellä Genetsarin järveä niinkään vahvasti varustettiin ja 60,000 miehin armeija jalkaväkeä sekä lukuisa hevosväkijoukko koottiin. Mutta juonikas Johan, joka ennen oli ollut hurjapäinen ryövärijoukon johtaja, saattoi kaikki Juosepin viisaat tuumat tyhjiksi ja tämä pitkälinen kiista päällikköjen kesken heikensi paljon ryntäävää vihollista vastaan käytettävää voimaa. Jerusalemissa varustettiin sotaan toimekkaasti ja innolla; kaduilla ja torilla kuului aseitten kalinaa ja tahdissa astumista, kun sotamiehet joukottain kulkivat harjoituspaikoille. Ananian käskystä korjattiin ja varustettiin kaupungin muurit; kaikenmoisia aseita valmistettiin ja ruokavaroja koottiin siltä varalta, että kestäisi, jos kaupunki joutuisi piiritykseen. Mutta täällä myös vallitsi riita ja eripuraisuus ja kaupungin muurein ulkopuolella ryösti ja hävitti Simoni Gioranpoika ryövärijoukkonensa. Anania lähetti sotajoukkoja häntä vastaan, mutta pahantekijä pääsi pakenemaan Massada nimeen kaupunkiin, josta sitte kävi Idumeassa ryöväämässä.

Sellainen oli tila Judeassa ja Galileassa keväällä vuonna 67, kun Vespasiano voimakkaalla joukolla tuli Antiokiaan ja yhdistyi siellä kuningas Agrippan ja hänen armeijansa kanssa. Huolimatta Josephon uhkauksista ja rukouksista olivat Sepphorin asukkaat antautuneet romalaisille ja Vespasiano oli sinne asettanut suuren sotavoiman, jonka päällikkönä oli Placido. Josepho oli turhaan koettanut

takasin valloittaa pääkaupunkia, mutta kun myös Tito oli yhdistynyt isänsä kanssa, jonka sotaväki nyt nousi 60,000 mieheen, näki hän mahdottomaksi tehdä vastarintaa avonaisella kentällä niin peloittavalle viholliselle ja antoi senvuoksi kaikille maalaisille käskyn muuttaa asumaan varustettuihin kaupunkeihin. Itse meni hän Jotapataan, vahvin ja tärkein kaupunki kaikista Galilean kaupunkeista. Sinne riensi Placido joukkonensa toivossa voida äkkinäisellä päällekkarkauksella valloittaa tämän linnan, mutta Josepho oli varoillansa ja rynnisti niin ankarasti romalaisia vastaan, että niitten täytyi peräytyä. Tämä oli ensimmäinen etevin voitto, mitä juutalaisilla oli vielä ollut ja se lisäsi suuressa määrässä heidän rohkeuttansa ja luottamustansa.

Tähän asti oli päävoima Vespasianon joukosta ollut toimetoinna, mutta nyt päätti hän antaa sen rynnätä lopettaaksensa kapinan kerrassaan. Sanoma tästä hämmästytti Josephon joukkoa, joka oli leirinsä Gorin luona; odottamatta hajosivat sotamiehet joka haaralle, jättäen päällikkönsä epäilykseen. Sen pienen joukon kanssa, mikä oli hänelle uskollinen, täytyi hänen hakea suojaa Tiberian muurien sisällä.

Se oli kertomus näistä tapauksista kuin myöskin Gadaran valloitus ja hävitys perustukseen asti, joka tuli Jerusalemiin lehtimajan juhvana.

Josepho kirjoitti, että oli joko lähetettävä vahva joukko Galileaan tahi kerrassaan pantava kaikki aseet pois ja pyydetävä rauhaa. Mutta niin erimieliset olivat jo eripuolueet keskenänsä, että kokous hajosi pitkällisen ja kiivaan keskustelun perästä, tulematta mihinkään päätökseen. Javani tuskastui, kun hän kuuli ettei väkeä ollenkaan lähetetty Josepholle ja sanoi kohta aikovansa mennä vapaaehtoisena sotaan. Tätä hänen päätöstänsä seurasi moni muukin. He lähtivät heti ensimmäisenä Josephon lähettilään seurassa; ja kerkisivät ilman seikkailuja Tiberiaan niin hyvässä ajassa, että ehtivät yhtyä Josephon joukkoon, joka oli päättänyt jäädä Vespasianon uhkaamaan kaupunkiin Jotapataan. Muuan vakooja kertoi tämän romalaisille, joka heti, voittaaksensa vaarallisen vihollisensa, lähetti Ebution ja Placidon hevosväen kanssa piirittämään kaupunkia. Itse tuli hän seuraavana päivänä, toukokuun 15 p. 67 koko voimansa kanssa ja asettui ympäri kaupungin muuria. Erityisseikat nyt seuraavasta, pitkällisestä piirityksestä täytyy meidän toistaiseksi jättää palataksemme Naomiin ja hänen ystävättäreensä Jerusalemissa.

KOLMAS LUKU

Hälinä kaupungissa ja uhkaavat vaarat ulkopuolella sitä, eivät vielä olleet vaikuttaneet mitään asukasten tavalliseen elämään ja askaroimisiin. Puu- ja viinitarhojen viljeleminen kävi kuin ennenkin, ja Sadok'in puutarhassa Kidronin varrella hääräili Salome ja hänen apurinsa Naomi. Klaudia ja palvelijattaret, aivan kuin ennen, vaikka kuitenkin sydämessänsä oli synkkiä aavistuksia.

Kaikissa huoneellisissa askareissa oli Salomella parain apu Deborah'ista, vanha uskottu palvelijatar, joka oli koko elinaikansa ollut Sadok'in huoneessa. Hän oli imettänyt ja hoitanut molemmat sekä Javanin että Naomin ja oli heihin niin mieltynyt että olisi mielellään uhrannut henkensä heidän edestä, jos siitä olisi heille ollut hyötyä. Samaten olivat nämät molemmat lapset sydäimestänsä rakastuneet vanhaan hoitajaansa, ja silloin oli Javani paraimmalla tuulella kun sai pitkän ajan kuluttua vastaan ottaa ja palkita Deborahn hyväilyjä. Naomi oli kuitenkin Deborahn koko elämän ilo. Tämän nuoren naikkosen hyvyys ja Jumalan pelko oli hänellä ainasena puheaineena ja ylistettävänä; ja puhuipa hän siitä Naomin kuullenkin aina siksi, että tämä nuori nainen piti itseänsä parempana muita naisia. Äidin neuvot ja rangaistukset eivät voineet Deborahn ylistyksien synnyttämää ylpeyttä masentaa; sen oli masentava ja taivuttava Herran oma käsi, välikappaleilla, joita ei kukaan vielä osannut edes uneksiakaan.

Eräänä päivänä lähetti Salome Deborahn asialle Bethaniaan, noin neljännes penikulmaa Jerusalemistä. Naomi lähti hänelle seuraajaksi, ja kun olivat kulkeneet Kidronin ylitse ja viinitarhojen lävitse sen rannalla, alkoivat nousta Öljymäelle. Täältä oli kaunis näköala alas kaupunkiin ja täällä seisoi Vapahtajammekin kun hän itki Jerusalemin yli ja ennusti sen hävitystä (Math. 23: 37). Tätä ennustusta ei Naomi tuntenut ja sitä olisi hän halveksien kuunnellutkin kun oli pilkatun ja ristiin naulitun Jesuksen natsaretista ennustama, jonka nimeä ei hän koskaan ollut kuullut mainittavan muuna kuin petturina ja pahantekijänä, vihatun Natsaretilaislahkokunnan ensimmäisenä miehenä. Mutta hän oli kuitenkin elävä silloin kun ennustus kaikessa hirmuisuudessaan täytettiin.

Naomi ja Deborah olivat jo melkein mäen-huipulle pääsneet, kun huomasivat vanhan vaimon istuvan tien vieressä. Kyyneleet valuivat hänen silmistänsä katsellessaan mäen alla olevaan kaupunkiin, ja koko hänen olentonsa osoitti niin syvää ja kalvavaa surua, että Naomi tunsikin itsessään syvällistä sääliväisyyttä. Kun tämä vanha vaimo, joka oli halvassa mutta siistissä pukimessa, huomasi nuoren naisen uteliaat silmäykset, koetti hän äkisti nousta ylös ikäänkuin välttääksensä huomioa, mutta sauva, johonka hän nojautui, luisti hänen kädestänsä, ja hän olisi langennut, joll'ei Naomi olisi kiiruhtanut ja ehtinyt sitä estämään. Vanha vaimo kiitti ystävällisesti, otti sauvansa ja tahtoi poikistua, mutta kun Naomi näki että hän oli matkalla Bethaniaan, tarjosi hän kätensä selittäen että heillä oli sama tie käytävänä. Deborah koetti tehdä esteitä ja huomautti Salomen käskeneen kiiruhtamaan kotio, mutta Naomi ei kuulunut niihin ihmisiin, jotka kärsivät vastaan sanomisista. Hän käski Deborahn menemään yksin Bethaniaan ja toimittamaan asian sillä aikaa kun hän pysähtyi uuden ystävättärensä luona. Deborah myöntyi, kun hänestä ei ollut vaarallista jättää lemmittyänsä yksin vanhan vaimon kanssa; mutta jos hän olisi vähänkään aavistanut seurauksia siitä puheesta, joka hänen poissa ollessaan tapahtui näiden molempain naisten kesken, ei hän millään ehdolla olisi myöntynyt lähtemään.

"Tahdotteko sanoa minulle", sanoi Naomi ujosti, kun hän melkein pelkäsi tuppauttua arvoa ansaitsevan vanhan tunteisiin, "tahdotteko sanoa minulle, miksi, hyvä äiti, olette niin murheellinen? Minusta on niin ikävää nähdä teidän itkevän ja tulisin varsin iloiseksi, jos voisin kuivata kyynelenne."

"Jumala siunatkoon sinua, lapseni", vastasi vanha vaimo liikutettuna; "nämä olivat ystävällisimmät sanat, mitä moneen vuoteen on minulle sanottu. Minä olen nyt vanha yksineläjä. Kaikki, jotka olivat minulle rakkaimmat, ovat jo monta vuotta sitte kuolleet. Mutt'en sentähden itke – minä itken niiden tähden, jotka elävät tuolla alhalla luulotellussa turvallisuudessa, eivätkä kavahda hävitystä, joka on heidän päällensä tuleva."

"Kuinka? Hävitystä?" sanoi Naomi. "Oletteko siis yksi niistä, jotka pelkäävät romalaisten valtaa ja uskovat, että me tulimme jätettyä heidän käsiinsä? Minun äitini niinikään pelkää samaa, mutta minä en ole samasta mielestä. Minä uskon profeettain sanan, että Herra on tuleva ja tappeleva pakanoita vastaan, kun ne kokoontuva Jerusalemiä vastaan. Hänen jalkansa pitää Öljymäellä seisoman, sanoo profeeta (Zachar 14: 2-4); jospa eläisin sinä loiston päivänä, kun Messias tulee tänne maan päälle!"

"Messias on jo tullut", sanoi vanha lempeästi ja juhlallisesti.

Naomi säpsähti ja katsoi hämmästyneenä seuraajatartansa.

"Kuinka!" huudahti hän melkein pelästyneenä; "oletteko te natsarenilainen? Uskotteko te sitä galilealaista petturia, joka sai ansaitun palkkansa kapinahankkeistaan ja petoksistaan?"

"Minä olen nöyrä Jesuksen, kaikkivaltiaan Jumalan ainokaisen pojan palvelijatar, Jesuksen joka on annettu synteimme tähden ja siitetty vanhurskaudemme tähden! – Te, tyttäreni", jatkoi hän ystävällisesti, nähtyänsä että Naomi miltei kammoen ja halveksien tahtoi vetäytyä takaisin, "olette kasvatuksenne kautta oppineet pitämään meitä halveksittavana ja erehtyneenä lahkona, joka oikeuden mukaisesti on ansainnut sen halveksimisen ja rangaistuksen, mikä meitä on niin raskaasti kohdannut, kun olimme jättäneet isäimme uskon ja selittäneet uskovamme hänen, jotka ylimmäiset pappimme ja vanhimmat pitivät hirveän kuoleman ansaitsevana, Herraksi Kristukseksi, luvatuksi Messiakseksi. Mutta teidän käytöksessänne ja katsannossanne on sellainen avonainen rehellisyys, että olen vakuutettu ereyksessänne pysymisen tapahtuvan ainoastaan sen vuoksi, ett'ette tunne uskontomme perustuksia ja olette totutettu luottamaan niihin väärin huhuihin, mitkä ovat levitetty puhdistamaan elämän Herran murhaamista ja peittämään hänen ihmeellistä kuolleista nousemistansa."

"Tiedän", sanoi Naomi, "sanotuksi, että hänen opetuslapsensa tulivat yöllä ja varastivat hänen ruumiinsa ja sitte väittivät hänen ylösnousseen. Mutta kuka näki hänen elävänä kuolemansa jäljestä ristillä?"

"Minä", sanoi vanha. Silmäni näkivät hänen, kun opetuslapset olivat hänen ympärillensä; minun käteni koskivat hänen pyhään ihmiselliseen olentoonsa, minun korvani kuuntelivat hänen sulosta ääntänsä, sydämeni uskoi ja oli lohdutettu. Olin yhdessä hänen murheellisten opetuslastensa kanssa ylösnousemisen päivänä, kun olimme kokoontuneet valittamaan hänen kuolemastansa ja kadonneista toivoistamme; pelkäsimme juutalaisia ja olimme sen vuoksi salvanneet oivamme, ja kun istuimme siellä kaikkein enin surussamme, silloin ilmaantui hän keskellämme ja tervehti tavallisella tunnetulla äänellensä: "rauha olkoon kanssanne." Ainoastaan läsnäolijat voivat käsittää tunteitamme tästä odottamattomasta ilmestymisestä. Mutta me emme voineet uskoa että hän oli itse ruumiillisesti, sillä silmämme olivat peitetyt ja emme muistaneet hänen sanojansa, kun hän oli sanonut meille, että hän tapetaan ja nousee ylös kolmantena päivänä; me luulimme sen hengeksi. Mutta hän näytti meille kätensä ja kylkensä, äskettäin teloittajain naulain ja keihään lävistämät – ja silloin iloitsimme, kun näimme että hän oli itse. Minä näin hänen myös toisen kerran, kun hän otti leipää ja söi meidän nähtemme, ett'ei enää ollut epäilemistä hänen ylösnousemisestansa kirkastetulla todellisella ruumiilla. Ja kaikkein viimeksi näin hänen kun hän vei opetuslapsensa Bethaniaan ja sitte, kun oli kehoittanut ja vahvistanut heitä lupauksella ainasesta läsnäolostansa, nosti hän kätensä ja siunasi heitä. Kun kaikkien silmät olivat kiintyneet häneen, kohotti hän itsensä hiljaa ilmaan ja nousi siksi kunnes pilvi otti hänen näkyvistämme. O, kuinka palavana hengestä rukoilimme silloin meidän mennyttä ja koroitettua vapahtajaamme! Ja kun me vielä lakkaamatta katsoimme taivasta kohti, seisoi kaksi taivaallista sanansaattajaa meidän vieressämme loistavissa vaatteissa ja sanoivat: "Te seisotte ja katsotte taivaasen. Tämä Jesus, joka teiltä otettiin ylös taivaasen, on niin tuleva kuin te hänen menevänsäkin näitte." – Silloin tiesimme me, ett'ei hän enää näkyväisessä muodossa tule maan päälle ennenkuin viimeisenä päivänä, ja me palasimme Jerusalemiin, ilolla ja kiitoksella täytettynä."

"Sananne ovat kummalliset minulle", sanoi Naomi silmänräpäyksen vaitiolon perästä. "En kuitenkaan saata uskoa, että kaikki nämä kummalliset tapaukset olisivat todella tapahtuneet, vaikk'en

usko, että tahtoisitte minua pettääkään. Minun ei pitäisi kuunteleman teidän sanojanne, ja isäni, joka on pappina pyhässä temppelissä, tulisi pahoillensa, jos tietäisi minun haastelevan natsarenilaisen kanssa, mutta minä tunnen selittämättömän halun saada enemmän kuulla kristittyin Jumalasta. Näittekö useinkin Jesuksen Natsaretista ennen hänen kuolemaansa? Tiedän hänen, opetuslastensa puheen mukaan, tehneen monta ihmetyötä; meidän oppineet sanovat hänen ne tehneen Beelzebub'in avulla, kuten noidat muinoin. Näittekö koskaan jotakin hänen ihmetöistänsä?"

"Näin, lapseni; minulle osoitettiin armo, että sain olla näkemässä yhden hänen laupiaamman ja suurimman ihmetyönsä. Minä olen Maria, sisar sille Latsarukselle Bethaniasta, jonka hän kuolleista herätti, ja minä näin veljeni nousevan haudasta Jumalan Pojan kaikkivaltiaasta käskystä."

"Ah, kerro minulle, kerro minulle siitä", huudahti Naomi ihastuneena.

"Kyllä, sen teen mielelläni", vastasi Maria; "mutta tule, menkäämme vähän eteenpäin. Minun veljeni haudalle ei ole tästä pitkä matka."

He nousivat ja menivät vähän matkaa eteenpäin menevää tietä pitkin jyrkän vuoren rinnettä. Siellä ja täällä oli syviä halkeamia kalliossa, ja yhden kohdalle niistä, joka oli leveämpi ja syvempi kuin muut, pysähtyi Maria ja antoi Naomille merkin, että astuisi alas muutamia harvoja astuimia, mitkä johtivat vähäiselle, tasaiselle paikalle sen hautakammion suulla, jonne Latsaruksen kuollut ruumis oli haudattu. Täällä istuivat he molemmat kivelle, ja yksinkertaisella, koristelemattomalla tavallansa kertoi Maria vaarinottavaiselle Naomille tapaukset, jotka ovat meille kerrotut Joh. Evang. 11: 1-45.

Kun Maria oli lopettanut, istui Naomi kauan vaipuneena hiljaiseen miettimiseen. Viimein kohotti hän päänsä ja eloisa loisto hohti hänen silmistänsä.

"Ah", huudahti hän, "onko mahdollista, että joku on voinut nähdä sellaisia todistuksia hänen voimastansa ja hyvydestänsä ja kuitenkin pettämällä saattanut hänen vihollistensa käsiin? Kertomuksenne on hämmästyttänyt ja kummastuttanut minun; olenpa melkein uskoa, että todellakin hän oli Messias. Mutta minkä vuoksi hän sitte oli köyhä, halveksittu, hylätty ja lopuksi ristiinnaulittu? Miks'ei hän musertanut kaikkia vihollisiansa ja omistanut suurta voimaansa ja kohonnut valtakuntansa Juudan kuninkaaksi?"

"Minulla, tyttäreni, kyllä on vastaus näihin kaikkiin muistutuksiin, mutta ei nyt; minä näen seuraajattaresi tulevan ja itse olen väsynyt ja uupunut. Jos joskus taas tapaamme toisemme, tahdon kernaasti uudistaa puheemme ja koettaa saada sen vielä syvemmin teihin vaikuttamaan, kun näen että sanani jo on koskenut sinun nuoreen sydämeesi."

"Jospa saisin useimmin tavata teitä ja enempi kuulla Natsaretin Jesuksesta", sanoi Naomi. "Tiedän, ett'ei isäni sitä suvaitse, mutta uskallan vastustaa hänen tyytymättömyyttensä. Minä rakastan vanhempiani, jotka ovat niin hyvät ja hellät minulle, ja en tahdo heitä pettää missään muussa tapauksessa; mutta tunnen tämän koskevan sieluni rauhaa, ja suokoon Jumala minulle anteeksi, kun koetan oppia tuntemaan hänen tahtoansa."

Olemme sanoneet, että Naomi oli itsepäinen ja kiivas; hänen tunteensa olivat palavat ja hillitsemättömät, ja yhtäpaljon kuin hän ennen halveksi natsarenilaisia, kun hän ei tuntenut sitä herraa, jota he rukoilivat, yhtä paljon hän nyt ihmetteli Marian puhumaa Jesusta ja toivoi saavansa kuulla hänestä enemmän. Kokenut Maria näki selvästi, että Jumalan Henki oli alottanut työnsä nuoren tytön sydämessä ja piti itsensä velvollisena vastakin olemaan välikappaleena hänelle, vaikkeipa hänen erehtyneitten vanhempiensa suostumustakaan voitettaisi. Hän suostui senvuoksi vastaan ottamaan nuoren ystävättärensä, milloin vaan hän pääsisi tulemaan, mutta pyysi hänen käydessään käyttämään varovaisuutta, ett'ei vihamiesten vihaa syytettäisi.

"Jää hyvästi", lisäsi hän, "ja olkoon Israelin Jumalan siunaus kanssasi ja hänen poikansa Jesuksen Kristuksen armo ja rauha täyttäköön sydämesi."

Maria nousi ylös ja Naomi puristi häntä kädestä, jota hän suuteli hellästi ja kunnioittamisella. Sitte kävivät he hitaasti Deborahta vastaan, jolla näytti olevan hyvin kiiru.

"Pelkään", huudahti hän tultuansa, "että olemme kauan viipyneet, mutta tulin pidätettyä kauemmin kuin luulinkaan. Nyt täytyy kiiruhtaksemme kotio; Sadok varmaankin on pahoillansa, jos hän palaa temppelistä, eikä löydä meitä kotona."

"Onko pappi Sadok isäsi?" kysyi Maria hiukan pelosta levottomalla äänellä.

Hän tiesi Sadokin olevan kiivaan farisealaisen, joka kamoksui kristityn nimeä, ja hän pelkäsi, että Naomissa äsken syttynyt usko tulisi kovasti koeteltavaksi ja kenties sammutetuksi, jos Sadok saisi tiedon.

"On", sanoi Naomi, "ja olen ylpeä siitä, sillä mikä isä on niin hyvä ja hellä kuin Sadok? Toivoisin teidän, Maria, tuntevan hänen."

"Jumala siunatkoon sinua", sanoi taas vanha vaimo, ja kääntyi samalla ympäri sekä lähti käymään Bethaniaa kohden.

Naomi nyökkäsi ystävällisesti hänelle ja kiiruhti kohta alas vuorelta ja häntä seurasi vanha, uskollinen Deborah.

NELJÄS LUKU

Toukokuun 15 p:nä oli Vespasiano koko joukollaan alkanut Jotapata piirittää, ja jo seuraavana päivänä tekivät piiritetyt niin ankaran ulos hyökkäyksen, että romalaisten täytyi vähän perääntyä. Tappelu kesti aina siksi kunnes pimeä teki siitä lopun ja Josepho vei sotilaansa takaisin. Nuori Javani ja hänen seuraajansa kunnostuttivat itsensä hurjapäisellä rohkeudellaan, ja tästä päivästä otti hän nämä nuoret miehet henkivartijoikseen ja käytti Javania monissa tärkeissä asioissa.

Kaupunki oli erään korkean kukkulan harjalla, jota kolmelta taholta ympäröitsivät syvät melkein pääsemättömät solatiet. Näiltä puolin näin suojeltuna oli kaupunkiin helpompi päästä pohjoispuolelta, jossa kukkulan rinne oli loivempi aina tasaseen maahan asti. Tältä puolen päätti Vespasiano tehdä päähyökkäyksen ja antoi sen vuoksi koko armeijansa valmistaa korkean multavarustuksen, josta hän saattoi heitto- ja ampuma-aseilla levittää kuolemaa piiritetyissä. Nämä olivat varovat ja ainasilla hyökkäyksillä saattoivat romalaisille tuntuvia tappioita, mutt'eivät kuitenkaan voineet työtä keskeyttää ja vähässä ajassa kohosi multavarustus yhtä korkeaksi kuin kaupunginkin varustukset. Piiritettyjen ainoa tehtävä oli nyt varustuksensa koroittaminen, ja sitä varten käski Josepho tehdä lujat, vahvat telineet varustuksille, ja niille päälle asettuivat sotilaat paksun härännahkasen esiripun taakse, josta ampuivat vihollista.

Romalaiset olivat luulleet hyvinkin pian valloittavansa kaupungin, mutta he eivät vielä tunteneet Josephon ja hänen upseeriensa loppumatointa kekseliäisyyttä ja juutalaisten kukistamatointa rohkeutta. Yhtenään tehtiin hyökkäyksiä ulos ja yhdessä sellaisessa oli Javani erään valitun joukon ensimmäisenä. Äkkiarvaamatta ryntäsivät he yhden vallitustyössä olevan romalaisen osaston päälle, tappoivat monta ja haavoittivat useamman kärsimättä itse vähääkään. Romalaisten tappio oli melkein täydellinen kun heidän päällikkönsä joutui paikalle, palautti järjestyksen ja karkasi juutalaisiin sellaisella pontevuudella että niiden täytyi väistyä ja tulivat estetyksi palaamasta. Nyt tunsivat kummatkin päälliköt toisensa, ja Rufo, kun ei tahtonut vioittaa vanhan ystävänsä poikaa, antoi sotilailleen merkin, että antaisivat juutalaisille vapaan tien palata takaisin. Javanilla ei ollut romalaisen jaloutta; paetessaan kääntyi hän ympäri ja heitti heittokeihänsä entiseen ystävänsä niin voimakkaasti, että se lävisti sotapu'un ja haavoitti kyljen.

"Haa", huusi Rufo, "minun sääliväisyyteni oli heitetty hukkaan tuolle yltiölle! Edespäin, urholliset mieheni, ja näyttäkää hänelle, ettemme pelosta vetäyneet takaisin."

Romalaiset ryntäsivät eteenpäin ja saavuttivat pakenevat juuri muurin juurella. Portti, jonka kautta hyökkäys tapahtui, oli suljettu, ja ennen kuin se ehdittiin avata, syntyi hurja käsikahakka. Javanin oikea käsi haavoittui pahasti ja hän oli melkein turvaton kun se romalainen sotilas, jolta hän haavan oli saanut, kohoitti lyhyen kaksiteräisen miekkansa antaaksensa hänelle kuolin iskun. Samassa sattui sotamiehen käsivarteen varustukselta heitetty kivi; hän pudotti miekkansa ja kaatui maahan. Javani tempasi miekan, syöksi sen vihollisensa sydämeen huutaen: "Herra taitelee kansansa puolesta!" ja juoksi sen perästä sisälle.

Lukumattomat olivat tänlaatuiset kahakat, joita tapahtui miltei jok'ainoa hetki tekemättä kuitenkaan mitään päättävää. Välttääksensä turhaa veren vuodatusta, päätti Vespasiano piirittää kaupunkia siksi, että nälkä pakoittaisi asukkaat antaumaan.

Kaupunkiin oli koottu suuret joukot ruokavaroja, mutta vettä puuttui, kun ei ollut kaivoja ja koottua sadevettä ei riittänyt tarpeeksi asti. Veden puute tuli kohta tuntuvaksi, romalaiset alkoivat toivoa pikaista antaumista. Mutta Josepho päätti ilveillä heidän toivoillensa, ja saattaaksensa vihollisten luulemaan, että vettä vielä löytyi kyllältä, antoi hän useoitten miesten kastella vaatteensa vedessä ja riipustaa ne sitte vallituksille kuivamaan. Hänen petoksensa onnistuikin; romalaiset eivät voinee ajatellakaan veden puutetta kun sitä sillälaila tuhlattiin, ja Vespasiano antoi sen vuoksi ruveta uudestaan ryntäämään kaupunkiin, jota juuri Josepho toivoikin, kun juutalaisten rohkeus ja sotainto senkautta virkistyi. Väsyneenä pitkällisestä piirityksestä käski Vespasiano muurinruhjimia

käyttämään. Tällainen peloittava piirityskone oli tehty siten, että mahdottoman suuri pölkkö, jonka toinen pää oli raudotettu, kiinitettiin neljän paksun maahan pystytetyn hirren päälle asetettuun poikki puuhun köydestä riippumaan. Tällaista ruhjinta käytettiin sillälaila että nuoralla vedettiin riippuvaa pölkköä taaksepäin, joka sitte palasi muuria vasten niin kovasti, ettei vahvinkaan muuri voinut kauan sen kolauksia kestää. Josepho keksi kuitenkin keinon edes vähäksi aikaa poistaa uhkaavan vaaran. Hän täytti säkkiä ruumenilla, jotka riipusti muurin ja ruhjimen väliin siten vähentääksensä kolauksien voimaa, mikä onnistuikin hyvin romalaisten suureksi kummastukseksi. Nämä kyllä koettivat sirpeillä, mitkä olivat kiinitetyt pitkiin riukuihin, katkoa nuorat, joista säkit kiikkuivat, mutta juutalaiset ryntäsivät nyt äkisti ulos varustettuina tulisoiluilla ja palavilla oksilla, pakoittivat romalaiset peräytymään, ja polttivat heidän piiritys-koneensa.

Tässä tilaisuudessa teki muuan juutalainen sellaisen urostyön, että hänen nimensä on säilytetty aina meidän aikoihimme asti. Hänen nimensä oli Eleatsar Samaean poika. Kun Josepho sotilaittensa kanssa ensimmäisenä miehenä teki ryntäyksen, seisoi Eleatsar varustuksella, otti hirmuisen suuren kiven ja heitti sen ruhjimeen sellaisella voimalla, että ruhjin taittui ja putosi maahan. Sitte juoksi hän alas varustukselta, syöksyi vihollisjoukon keskitse, otti ruhjin-pölkyn pään ja kantoi sen riemuiten pois. Hurjistuneena tällaisesta häväistyksestä lähettivät romalaiset häneen nuolia ja heittokeihäitä oikein satamalla, joista viisi eli kuusi tunkeusi hänen ruumisensa. Kuitenkaan näistä huolimatta kantoi Eleatsar saalinsa muurille ja näytti sitä riemuiten viholliselle. Hänen haavansa olivat kuolettavat, ja kun hän oli siellä vähän aikaa seisonut, putosi hän kuolleen muurilta alas, vielä pitäen kiinni saalistansa, ruhjimen päätä. Hänen urhoikas esimerkkinsä kiihoitti maanmiehiänsä, jotka ajoivat romalaiset asemistansa ja niinikään pakoittivat urholliset legionat, viidennen ja kuudennen, pakenemaan.

Mutta romalaiset eivät kadottaneet rohkeuttansa, ja vielä samana ehtona asettivat he uudestaan hirvittävän ruhjimen, jonka tähtäsivät samalle kohdalle muuria kuin edellinenkin oli ollut. Tätä tehdessä sai Vespasiano heittokeihästä vaarallisen haavan päähänsä, ja sotilaissaan nousi tämän tähden suuri hämmenki. Mutta Vespasiano tointui pian ja hänen sanojensa kiihoittamana rynnistivät romalaiset muuria vastaan. Heitä vastaan tuli satamalla heittokeihäitä ja kiviä, ja miehiä kaatui paljon, sillä ympärillä leimuavien tulien valossa saattoivat juutalaiset tähdätä hyvin samalla kun ei alahalla oleva vihollinen heitä voinut nähdä. Mutta kun joku romalainen kaatui, otti hänen sijansa heti toinen, ja ruhjinkone sekä heittokoneet tekivät työtä niin ankarasti, että jo aamupuolella yötä oli suuri rikko muurissa. Vespasiano antoi väsyneet sotilaansa hetken levähtää, ennen kuin johti heitä väkiryntäykseen, ja käski heidän sitte nostamaan rynnäkö-tikapuut.

Josepho ei ollut sitä aikaa käyttänyt toimettomuuteen; hän asetti huonoimmat sotilaistaan niihin paikkoihin, joissa vähin vaara uhkasi, mutta sijoitti kaikkein kelloisimmat muurinrikon kohdalle. Kaikkein vaarallisimmalle paikalle asettui hän itse Javan'in ja neljän muun kanssa ja käski heidän tukkimaan korvansa, etteivät kuulisi romalaisten päällekkäushuutoa, ja lyykistyi kilpiensä taakse, ampuu viholliseen niin kauan kuin yksikin nuoli kontissa on sekä sitte syöksyä kaikin voimin vihollisen päälle. Naiset ja lapset, joitten tuskan huudot täyttivät ilman, poistettiin ja suljettiin huoneisiin ja käskettiin olemaan hiljaa.

Nyt soivat rummut hyökkäykseen ja romalaiset päästivät hirmuisen huudon ja heittivät niin suuren paljouden heittoaseita muuria vastaan että ilma pimentyi. Josephon urholliset kumppalit seurasivat hänen neuvojansa, ja kun olivat ampuneet nuolensa ryntäsivät romalaisia vastaan niin rajusti, että niiden täytyi peräytyä. Mutta kohta taas olivat he muurin juuressa ja tunkeusivat muurinrikkoonkin. Nyt antoi Josepho kaataa heidän päällensä kiehuva öljyä, joka juoksi tamineitten saumoista iholle ja teki heidän hurjiksi tuskista. He heittivät aseensa pois ja syöksyivät takaisin saattaen sekasortoa kumppaniensa joukossa; moni heistä putosi päistikkaa kapeilta portailta, joita olivat asettaneet varustukselta muurin reunalle ja mitkä juutalaiset tekivät liukkaiksi siten, että heittivät niille erästä keitettyä yrttiä (foenum graecum).

Illalla täytyi Vespasianon antaa puhaltaa väsyneet joukkonsa peräytymään, joissa mieshukka oli suuri. Nyt ruvettiin taas piiritystyöhön; romalaiset rakensivat kolme korkeata tornia, ehkä piiritetyt koettivat sitä kaikin voimin estää, ja seitsemäntenäviidettä päivänä piirityksen alusta, kuu nämä tornit olivat valmiit, saattoivat romalaiset niistä nähdä kuolemaan vihityt asukkaat kaupungissa. Samana päivänä piti petoksen tekemän sen mitä urhollisuus ja rohkeus tähän asti ei ollut toimeen saanut. Eräs pelkuri juutalainen oli siksi kunniapattoinen, että luikahti romalaisten leiriin ja neuvoi Vespasianoa vielä samana yönä hämmästyttämään ja valloittamaan kaupungin. Ensin luuli sotaherra tämän olevan sotapetosta Josepholta vietelläksensä hänen satimeen, mutta kun hän mietti, ettei seuraukset voi tulla niin vaarallisiksi hänen vahvalle sotajoukollensa, päätti hän seurata neuvoa, ja antoi käskyn rynnätä kaupunkiin; mutta pani karkulaisen tarkan vartion alle.

Petturin ilmoittamana tuntina lähtivät romalaiset hiljaa kulkemaan muuria kohden, ja erään pienemmän joukon, viidettä legionaa, ensimmäisinä marssi Tito ylös kukkulalle. Täällä tappoivat he kohta vahdit ennenkuin ne ehtivät antaa merkin vihollisen tulosta ja tunkeusivat sen perästä ilman vastustusta kaupunkiin, josta valloittivat päälinnan. Avatuista porteista tuli nyt joka paikkaan koko romalainen joukko ja puolustusta ei enää ollut ajatteleminenkaan; siellä ja täällä tekivät kyllä juutalaiset vastarintaa, mutta heidät ylivoima pian voitti ja ennen puolta päivää olivat romalaiset herroina kaupungissa. Vespasiano antoi käskyn, että kaikki asekuntoiset miehet tapettakoon, naiset ja lapset tehtäköön orjiksi, kaupunki ryöstettäköön ja sitte poltettakoon. Hänen käskynsä täytettiin myös tarkasti; likemmä neljäkymmentä tuhatta miestä lasketaan tapetuksi piirityksen alusta siihen asti kun kaupunki uljaine torneinensa ja linnoituksinensa tuhaksi poltettiin.

Verisaunan aikana oli Josephoa haettu, mutta turhaan. Kun hän oli nähnyt, että kaikki toivo pelastuksesta oli turha, oli hän kiirehtinyt yhteen kuivaneesen kaivoon, josta pitkä salainen tie johti eräasen maanalaiseen luolaan. Täällä tapasi hän noin neljäkymmentä muuta juutalaista, niiden joukossa myös Javanin; yhdelle niistä oli onnistunut tuoda vaimonsa mukanaan tähän piilopaikkaan. Jo ensimmäisenä yönä koettivat Josepho ja Javani paeta, mutta löysivät kaikki tiet niin romalaisten vartioimana, että heidän täytyi palata maanalaiseen luolaan takaisin. Kolmantena yönä tarjoutui mainittu vaimo näyttämään päällikölle vartioitsemattoman tien, jota hän voisi paeta, mutta tuskin oli hän luolan jättänyt, kun jo vaimo karkasi ja ilmoitti hänen romalaisille vartijoille. Kertomus Josephon piilopaikasta ilmoitettiin kohta Vespasianolle, joka lähetti kaksi tribunia, Paulinon ja Gallicanon, kehoittamaan Josephoa antaumaan. Kun Josepho näki olevansa ilmiannettu, päätti hän antautua ehdottomasti romalaisille; mutta juutalaiset, jotka olivat hänen kanssaan luolassa, eivät tahtoneet sitä sallia, vaan uhkasivat tappaa hänen, jos unhoittaisi itsensä ja kunniansa. Javani myöskin oli samasta mielestä ja näytti jo olevan loppu Josepholla, mutta hän ehdoitti, että kaikkien piti kuoleman sitte kun ensin arvalla olisi järjestys määrätty. Ehdotus hyväksyttiin, arpaa heitettiin ja yks toisensa perästä näistä uskaliaista miehistä paljasti rintansa ottamaan kuoleman iskun siltä, joka oli tuomittu hänen teloittajaksensa. Joko sattumuksesta tahi petoksesta tapahtui niin ett'ei arpa langennut Josepholle ennen kuin kaikki jo olivat tapetut paitsi hän ja Javani, eikä sitte enää ollut vaikeaa saada tämä nuori Juutalainen valitsemaan vankeuden ennen ehdollista kuolemaa.

Molemmat vangit vietiin sitte Vespasianolle, joka ensi silmänräpäyksessä aikoi tapattaa he, mutta taipui Titon kehoituksesta säästämään heidän henkensä ja lähettämään he keisari Neronille Romaan.

Tämä ei ollut Josephon tuumain mukaista. Hän pyysi kahden kesken puhua Vespasianon kanssa, joka myönnettiinkin, ja sotaherran koko seurue poistui, ainoastaan Tito jäi. Viekas juutalainen sanoi, ett'ei hän rakkaudesta elämään antautunut romalaisille, vaan hän tahtoi ilmoittaa Vespasianolle ja hänen pojallensa, että heistä molemmista tulee keisari. Hän pyysi, ett'ei häntä lähetettäisi Neronille, vaan pidettäisiin vangittuna vaikka siksi, jos tarpeelliseksi nähtäisiin, kun ennustuksensa on toteutunut.

Vespasiano hämmästyí vanging ennustuksesta, mutta epäillen hänen rehellisyyttään kysyi hän, miksei Josepho, jos hänellä todella olisi prophetallisia lahjoja, enemmän nähnyt ja enemmän sanonut

Jotapatan kukistumista. Vanki sanoi useasti varoittaneensa kansalaisiansa ja sanoneensa heille, että kaupunki joutuu vihollisille 47 p:nä. Vespasiano antoi asiaa kuulustella vangeilta, jotka todistivat, yhdestä tahi toisesta syystä, niin olevan; siitä lempeentyi hän juutalaiselle päällikölle ja piti hänen aina läheisyydessään, ehkä tosin vangittuna.

Myös Javanin henki säästettiin ja pantiin toisten vankien joukkoon, jotka olivat säästetyt myytäviksi tahi voittajille orjiksi. Hyvä Rufo kävi usein hänen luonaan ja käytti kaikkia tilaisuuksia hankkiakseen hänelle pieniä mukavuuksia ja kehoittaakseen häntä toivoon ja luottamukseen. Hän ei kuitenkaan voinut olla muutamaa kertaa Javanille muistuttamatta hänen petoksellista ja kiittämätöntä käytöstä ennemmin kerrotussa taistelussa, ja tämä romalaisen sadanpäällikön ystävällinen nuhde koski syvälle itsehurskaan farisealaisen sydämeen.

Suokoon Jumala, ett'ei meidän joukossamme löytyisi semmoisia nimikristityitä, jotka itsekäitten töittensä kautta antavat kristinuskon vihollisille tilaisuuden puhua pahaa Herran pyhästä nimestä. Muistakaamme, että jos ei *ne* olleet Abrahamin oikeita lapsia, jotka luottivat omaan vanhurskauteensa, niin emme me myös kaikki ole kristityitä, jotka kannamme kristityn nimeä, jos emme koeta olla Herramme ja Vapahtajamme kaltaisia sydämen laupeudessa ja puhtaudessa.

VIIDES LUKU

Tieto Jotapatan valloittamisesta ja asukasten teloittamisesta saapui pyhäpäivänä synnyttäen alakuloisuutta ja häiriötä kaupungissa. Heidän etevimmät päällikkönsä ja paraimmat joukkonsa sanottiin kaatuneen ja yhden vahvimista linnoituksista Galileassa valloitetun. Yksityisissä perheissä joka paikassa kuultiin itkua ja voivotusta, kun itkettiin joko puolisoa, poikaa tahi veljeä, ja Sadokin huoneessa vallitsi mitä syvin suru, sillä varmaan luultiin Javaninkin tulleen tapetuksi. Turhaan koetti Sadok lohduttaa surevaa perhettänsä; hänen oma sydämensä oli surun runtelema: hän suri kadotettua poikaansa, hän suri onnettoman isänmaansa pelastusta.

Hänen juuri ajatellessaan näitä synkkiä ajatuksia kuului torven ääni temppelistä muistuttaen olevan iltauhrin hetken. Hänen vuoronsa oli toimittaa alttaripalvelu; ei mikään erityinen suru tahi tärkeä toimi saanut estää tämän pyhän viran toimittamista. Kun hän teki määrätty pesennät ja puhdistukset sekä pukeutui papilliseen pukuun, kuului torvensoitto temppelistä toisen kerran ja hän kiiruhti temppeliin. Ennen kun hän ehti leveitä astuimia ylös temppelin pihalle, kuului torven-ääni kolmannen kerran, kutsuen kansaa, pappeja ja leviittoja rukoilemaan Herran pyhään temppeliin.

Tänään ei ollutkaan tunkoa tässä suuressa, komeassa temppelissä; äsken tullut surullinen sanoma pidatti useammat kotona ja raskailla askeleilla ja synkissä ajatuksissa kulki Sadok melkein tyhjiin temppelipihojen kautta. Tultuansa temppelin sisimpään silmäsi hän sen marmoraseiniin, kulta- ja hopea-oviin, viinirypäle- ja kranatiomena-koristuksiin puhtaimmasta kullasta, purppurasta ja tulipunaisesta kankaasta tehtyyn esiriippuun ja komeaan alttariin kalleilla suitsuttimilla, joista temppeliin levisi mitä suloisin tuoksu. Hän aavisti romalaisten vähän ajan kuluttua seisovan Jerusalemin muurien edessä – ja kuinka silloin temppelille kävisi? Kuinka voivat juutalaisten kuriin tottumattomat ja huonosti johdatetut joukot vastustaa hyvin järjestettyjä romalaisia joukkoja, mitkä siihen lisäksi ovat innostuneet äsken saaduista voitoista?

Sadok koetti haihduttaa tällaiset synkät ajatukset, mutta ne uudistuivat yhtenä. Vasta sitte kun hän seiso i alttarilla, jolle hän oli asettanut teurastetun uhrielukan ja kun savu polttouhrista kohosi temppelin lakeen, sai hän entisen rauhansa takaisin, sillä hän katseli uskossa Messiakseen, jota nämä uhrit kuvailivat, ja odotti apua korkeudessa asuvalta Herralta, jonka piti lupauksensa mukaan ilmestyvän maan päälle. Sadok oli joutunut harhateille ja hänen sydämensä odotti sitä, joka jo tullut oli, mutta hänen hurskautensa oli oikea, hänen rakkautensa Herraan palava, ja lohdutettuna sekä rohkealla mielellä palasi hän temppelistä kotionsa.

Siellä kohtasi hän ensin Naomin, ja häntä kummastutti kohta hänen iloiset kasvonsa, mitkä lähtiessään kyyneleillä kastellut, nyt loistivat ilosta ja riemusta. Naomi polvistui isänsä eteen, kuten hänellä oli tapana ottaissaan isältänsä siunausta, ja kun isä oli siunannut hänen, hypähti hän seisoaheen, heittäysi hänen syliinsä ja huudahti: "Javani elää ... hän on pelastettu. Kiittäkäämme Herraa hänen hyvydestänsä!"

Kirje oli vastikään tullut Rufolta, jossa hän kertoi vankeudesta ja lausui toivon että Javani pian annettaisiin vanhemmilleen takaisin, jos juutalaiset antauisivat ja vankein vaihtaminen tapahtuisi. Sadok tiesi hyvin, ett'ei minkäänlainen antauminen tullut kysymyksenäkään ja että siis oli varsin tietämätöntä, saivatko koskaan nähdä poikaansa, mutta siitä ei hän mitään virkannut Salomelle ja Naomille, vaan iloitsi heidän kanssansa Javanin elossa olemisesta.

Klaudia oli samalla kertaa saanut pitkän kirjeen veljeltänsä Marcellolta, ja kun tähän asti olemme sangen vähän tulleet tuntemaan tuota nuorta romalaista, tahdomme lukijoillemme ylimalkaan kertoa tämän kirjeen sisällön. Marcella kirjoitti:

"Kauaan aikaan en ole ollut tilaisuudessa sinulle kirjoittaa, rakkain Klaudiani, ja nyt lähetän tämän kirjeen erään hyvän ystävän kanssa, joka lähtee sotatantereelle Galileaan. Sinä olet nyt vanhain ystävämme luona Jerusalemissa, ja että hyvin viihdyt heidän luonansa, sen tiedän varmasti, jos ei Javani nyt kuin ennenkin saata sinulle harmia. Sydämeistäni halajaisin minäkin olla teidän luonanne,

sillä kaikki loistoisuus ja hovit Romassa eivät palkitse minulle eroa lapsuuden ystävästäni. Usein ajattelen kaipauksella niitä onnellisia hetkiä, kun sinun ja Naomin kanssa kuljimme laaksoja ja puutarhoja.

Minä saan kohdakoin paikan armeijassa. Siitä olen iloinen. Setämme Sulpitio on keisarin korkeassa suosiossa ja hän on luvannut minulle paikan kymmenennessä legionaassa, joka nykyään on Titon johdannolla Galileassa. Silloin saan olla yhdessä isäni kanssa ja toivon saavani sinunkin tavata. Juutalaisten täytyy pian antautua romalaisten ylivoiman alle ja minä toivon sen tapahtuvan ennen kuin Vespasiano marssii Jerusalemia vastaan. Mimmainen silloin olisi mieleni, jos minun romalaisena sotilaana täytyisi ottaa osaa sen kaupungin piiritykseen, jossa Salome ja Naomi asuvat, kaikki niin rakkaita minun sydämelleni? Niin – minun sydämeni on Jerusalemissa ja vaikka olen ylpeä siitä että olen romalainen, tunnen kuitenkin kotonani olevan Jerusalemissa.

Sinä tiedät sen huoneen, jossa Romassa asuimme, olevan revityn ja samalle paikalle on rakennettu Merkurion komea temppeli. Sinä varmaankin luulet minun käyvän siellä usein hartauden harjoituksissa, mutta niin ei ole Klaudia. Vaikka minä asun keskellä romalaisten jumalain pääkaupunkia ja olen heidän temppeleinsä ja alttareinsa ympäröimänä, niin en enää notkista polviani heidän edessään. Älä kuitenkaan luule, että minä, kuten useat maanmiehistäni, olisin hyljännyt uskonnon tykkänään; en, sitä en ole tehnyt, mutta minä olen oppinut rukoilemaan ainoata totista Jumalaa, ja sano Naomille ettei hän tästälähin enää saa ajatella lapsuutensa ystävän Marcellon olevan sokean epäjumalan palvelijan. En kuitenkaan ele juutalainen, sillä minusta on moni juutalaistapa ja käytös puhdasta hulluutta. Johdattakoon Herra myös sinunkin, Klaudia, tuntemaan itsensä, kuten hän on johtanut minun. Hänen armonsa kautta tulin tutuksi erään vanhan hurskaan ja pyhän Raamatun oppineen miehen kanssa. Hän näytti minulle toteen, että epäjumalan palveleminen on paljasta hulluutta ja että luja usko kaikkivoipaan on autuaallista. Minä pyydän sinunkin ahkeraan ja tarkkaavaisesti lukemaan Raamattua ja Herra on ohjaava sinua kuin minuakin totuuteen. Vanhalla arvokkaalla ystävälläni on monta oppilasta täällä, mutta häntä halveksivat ja vihaavat maalaiseni, joitten synnillisyyksiä julistamansa sana ankarasti rankaisee. Keisari kammoksuu molempia sekä juutalaisia että uuden opin harrastajia, joita kutsutaan Natsaretilaisiksi. Kaikilla julmilla keinoilla, mitä suinkin ajatella saattaa, vainoo ja tappaa hän heitä, kun eivät tahdo polvistua epäjumalain kuvien eteen. Muutamat on hän puetuttanut nahkoihin ja antanut kuljettaa sirkukseen, jossa koirat ovat heidät raadelleet, toiset on hän ristiin-naulittanut ja taas toiset neulottanut päältäpäin vaksilla ja muilla palavilla aineilla voideltuihin säkkeihin, jommoisina sitte sijoitettiin keisarillisiin puutarhoihin, ja pimeään tultua sytytettiin palamaan kuin lamput, joten onnettomat saivat kärsiä sanomattomat tuskat. Älä luule, että itse olisin käynyt katsomassa kaikkia näitä julmuuksia – niistä on minulle kertonut serkkumme Camillo, joka on joutunut filosofien eksyttäviin oppeihin ja hän uskoo hengen kuolemassa myös kuolevan ja häviävän tykkönään. Hänen mielipiteensä mukaan pitäisi tässä maailmassa kaikin tavoin koettamaan iloina ja nauttia elämää ja heittää mietteet tulevaisuudesta sikseen.

Ihan täydellinen vastakohta hänelle on isänsä, Sulpitio, joka pitää kunniana kaiken häntä ympäröivän loistoisuuden keskellä säilyttää yksinkertaisuutta elämän laadussa ja tavoissa, mikä oli huomattava tasavallan aikana vanhoissa romalaisissa. Lisääntyvä komeus ja yltäkylläisyys surettua häntä, mutta hän kyllä havaitsee olevansa voimaton pahaa vastaan, kun ei edes voi vaikuttaa omaan poikaansa. Neronin kullattu huone – niin nimitetään hänen asuntonsa – häntä kaikkein enin närkästyttää kuin todistuksensa koko kansakunnan turmiosta ja ylenpalttisesta ylöllisyydestä. Se on todellakin komea rakennus, ylöllisesti koristettu kullalla, hopealla, marmorilla, kalliilla kivillä ja itämaisilla taidekutouksilla. Mutt'ei mikään muu ole minua niin ihmetyttänyt kuin vesijohdot ja yleiset tiet, jotka suoraan linjaan pääkaupungista menevät ympäristökaupunkeihin kuin säteet keskipisteestä. Kaikki esteet ovat poistettut, vuoret rikki lohkotut, laaksot täytetyt ja kallisarvoiset sillat rakennetut virtojen yli. Tienkeskus on koroitettu ja laskettu suurista hakatuista kivistä ja niin tiviisti toisiinsa saumattu, että luulisi niiden siinä pysyvän niin kauan kuin maailma seisoo. Joka

penikulman päähän on rakennettu huone, jossa aina neljäkymmentä hevosta on matkustavien varalle. Kaikki tämä on suurellainen todistus romalaisten mahtavuudesta ja sivistyksestä, mutta häpeän puhua maalaisteni pilaantuneesta mausta, kun uhraavat mahdottomia summia jaloihin helmiin, suitsutuksiin, itämaalaisiin pukuihin j.n.e. Parain todistus romalaisien tapojen turmiosta on, minun mielestäni, kerskamainen orjain paljouden näyttäminen kussakin huoneessa. Surullista on nähdä ihmisiä niin alennettavan. Camillo kyllä sanoo, että ne ovat syntyneet orjiksi, mutta minä en usko, että suuri ja armollinen Luojamme olisi määrännyt yhden su'un toisen vallan alle ja sorrettavaksi. Surullinen jono vangituita juutalaisia, Vespasianon tänne lähettämiä, kulki näinä päivinä kaduilla; olin niin heikko – kuten Camillo sitä nimittäisi – että kyynelleet valuivat nähdessäni näitä onnettomia; ensin minua liikutti, kun muistin niiden olevan Naomin maanmiehiä ja että hänen isäänsä, veljeänsä ja häntä itseä saattaisi kohdata sama kohtalo. Poistakoon Herra niin suuren onnettomuuden. Ja avatkoon juutalaisten silmät näkemään vaaran, että vetäyisivät takaisin ennenkuin syöksyvät kaikki kadotukseen! Jää hyvästi, rakas sisareni! Sulje minä Naomin ystävällisen muistoon ja tervehdä sydämellisesti hänen vanhempiansa ja veljiänsä. Jumalan siunaus teille kaikille; kuulkoon Herra ne rukoukset, jotka veljesi päivittäin edestänne rukoilee.

Marcello."

Klaudia iloitsi tästä rakkaan veljen pitkästä kirjeestä. Vaikka hän hämmästytti hänen mielipiteitään uskon asioissa, ei hän siitä kumminkaan tullut pahoillensa, ja tästä alkaen kuunteli hän tarkkaamalla Naomin puhetta ja luki ahkerasti Raamattua, kuten veljensä oli häntä kehoittanut. Naomin sydän täyttyi ilosta kun hän kuuli, että Marcello, jota hän niin kauan oli kunnioittanut ja johon sydämensä oli taipunut, oli jättänyt syntisen ja hullumaisen epäjumalan palveluksen, ja nyt hän myös tunsu että ei taipumuksensa häneen enää ollut hyljättävä. Mutta suuri muutos oli tapahtunut hänen mielipiteissään sen perästä kun hän ensi kerran tapasi Marian Öljymäellä. Kaikki mitä oli kuullut tältä vanhalta Herran oppilaalta oli tunkenut hänen sielunsa sisimpään, ja Herra oli antanut heikon palvelijattarensa puhumat totuuden sanat juurtua syvälle nuoren juutalaisnaisen sydämeen. Hän ei saanut niitä ajatuksistansa poistumaan, ja luonnollinen voima sekä päättäväisyys luonnossansa kiihoitti hänen uskaltamaan vaikka mitä saadaksensa enemmän opetusta tässä aineessa, jonka arvosta ja merkityksestä iankaikkisuudessa hänellä oli aavistus.

Hän oli senvuoksi kääntynytkin hyvän luontoisen, myöntyväisen Deborahn puoleen ja saanut hänen useammin kuin yhden kerran tulemaan kanssansa Marian luokse Bethaniaan. Deborah ei tietänyt Marian kuuluvan natsaretilaisten halveksittuun lahkoon, mutta kun hän ymmärsi, että hänen uskonsa erosi Sadok'in uskosta, lupasi hän puolestaan pitää salassa koko asian, ja pitikin sanansa, kun hän näki että sillä vaikuttanut mitään pahaa.

Vanhemmillaan aina niin avonainen ja heitä niin rakastavainen Naomi ei olisi suostunut tekojansa salaamaan heiltä, jos hän ei olisi ymmärtänyt nyt olevansa eron-tiellä. Hän havaitsi totuuden Marian sanoissa ja Raamatussa oli kirjoitettuna, että isänsä ja äitinsä pitää jättämän ja seuraaman Herraansa. että hän vakuutuksensa puolesta jo oli kristitty, sitä hän ei ominut itseltänsä salata, ja varma tieto siitä iäisestä perinnöstä, joka Kristuksessa oli hänelle annettu, vuodatti hänen sydämeensä riemua ja iloa sellaista, jommoista hän ei koskaan ennen ollut tuntenut.

Mahtaneeko myöskin Marcello uskoa ristiin-naulittuun Jesukseen Natsarethista? Tämä oli kysymys, mikä usein tuli Naomin ajatuksiin ja tuotti hänelle paljon levottomuutta ja murhetta. Kuinka onnellinen ja kiitollinen hän olisi ollut, jos hän olisi tietänyt kaikki, jota ei Marcello uskaltanut kirjeessään kertoa! Hän oli jo paljon enemmän edistynyt hengellisessä valossa kuin Naomi, ja oli totinen, nöyrä ja valistunut kristitty. Opettaja, jota hän oli kirjeessään maininnut, ei ollut kenkään muu kuin Klementi Romano, apostoli Paavalin työkumppali (Philipp. 4: 3.) Kun hän ensin oli työksennellyt Philippissä, muutti hän sieltä Romaan, jossa, tarun mukaan, Pietari asetti hänen yhdeksi ensimmäisiä pispoja sekä eli alkupuolelle toista vuosisataa.

KUUDES LUKU

Rufon kirje sisälsi kertomuksen Josephon pelastuksesta ja vankeudesta romalaisten luona ja Sadok kiiruhti kertomaan tätä uutista kaupungin etevimmille. Kertomus levisi nopeasti ympäri Jerusalemia ja yhtä nopeasti muuttui suru hänen luullusta kuolemastansa hurjimmaksi suuttumukseksi hänen pelkurisuutensa tähden, kun jäi elämään maanmiestensä jälkeen. Muutamat nimittivät häntä kurjaksi pelkuriksi, joka pelkäsi kohdata kunniallista kuolemaa, toiset panettelivat häntä petturiksi, ja halu saada kostaa heittolaiselle vahvasti vaan enempi heidän päätöstänsä vastustaa romalaisia. He toivoivat kohta saavansa nähdä Vespasianon lipun lähestyvän muuria ja olivat vahvasti vakuutetut, ett'ei mikään voima voisi vastustaa yhteistä uloshyökkäystä ja että kaikki heidän onnettomuutensa ja vastoinikäymisensä pian tulisivat pestyiksi vihatun vihollisen verellä.

Mutta Vespasiano ei antanut heille sellaista tilaisuutta, jota niin haaveksien odottivat. Yhdestä tahi toisesta syystä väisti hän pääkaupunkia ja jätti kapinalliset sinne riitelemään keskenänsä ja sen kautta rikkirepimään ja heikontamaan voimiansa. Romalainen kenraali kävi Agrippan luona Caesareassa merenrannalla ja vetäysi sitte Caesareasta Philippiin pohjois-Galileassa, jossa hän antoi joukkonsa levätä kaksikymmentä päivää.

Sen perästä meni hän tukehduttamaan kapinallisia liikkeitä Tiberiassa ja Tarikeassa, kaksi kaupunkia Genetsaretin rannalla, jotka kuuluivat kuningas Agrippalle, mutta joilla ei ollut halua hänen kanssaan kääntyä romalaisten puolelle. Tiberia antautui pian, mutta yksi joukko kapinallisia pakeni Tarikeaan, jonka Josepho oli vahvasti varustanut. Romalaiset asettivat leirinsä kaupungin muurien ulkopuolelle ja rupesivat valmistelemaan piiritykseen. Romasta tuli sotajoukon vahvikkeeksi joukko nuoria rekryyttiä ja niiden joukossa oli Marcellokin, joka isänsä toimesta oli päässyt Titon allekuuluvaan ratsujoukkoon.

Muutamina päivinä jatkoi piiritysjoukko työtänsä häiritsemättömässä rauhassa, ja Marcello kulki joutohetkinänsä yksin ympäri ilahuttavia järvenrantoja. Palmujen varjoja katseli hän kummastuksella ja liikutuksella sitä ihanaa näky-alaa, joka oli edessänsä. Se kuitenkin ei ollut luonnon kauneus, joka valtasi hänen mielensä; hänen sielunsa vaipui ajatuksiin kuluneista ja hänen kuvituksensa maalasi hänelle tapaukset, ennen tapahtuneet juuri näillä rannoilla. Hän uneksi näkevänsä sen laakson, jossa hän nyt oli, uudestaan kansoitettuna galilealaisilla maamiehillä ja kalastajilla, vaimoilla ja lapsilla, jotka kaikki hiljaisena ja tarkkaavana kuuntelivat keskellään seisovan miehen puhetta. Ei ainoatakaan ylenmaallista sädettä loistanut hänen päänsä ympäri – hän oli muodoltaan kuin tavallinen ihminen, ja kuitenkin mikä ero! Koko hänen olentonsa oli hiljainen majesteettillinen, jumalallisen rakkauden ilmaus ja laupeus näkyi hänen lempeissä kasvojensa juonteissa, joiden kautta hän äärettömästi erosi kaikista muista. Ja hänen huuliltansa valui sellaisia runsasarvoisia ja läpitunkevia sanoja, sisältäviä opetusta, kehoitusta, rakkautta ja laupiutta, että Marcello heräsi syvästä unelmastaan ja huudahti:

"Toden totta, ei kenkään ole puhunut niin kuin tämä mies! Ah, rakas Herra Jesus, pidä minä sanassasi ja ruoki sieluni taivaallisella mannalla, että minä aina olisin sinun sekä ajassa että ijankaikkisuudessa! Minä toivoisin," pitkitti hän puoliääneen, "että Naomi ja Klaudia olisivat täällä! Me puhuisimme Hänestä, joka täällä kerran saarnasi laupeutta kansalle, ja minä kertoisin heille kaikki mitä minun arvoisa opettajani minulle puhui Romassa. Naomi rukoilee yhtä totista Jumalaa, ehkä hän häilyy pimeydessä ja eksyksissä, mutta minun sisar-poloiseni palvelee vielä epäjumalia. Siunatkoon Herra hänen ystävänsä sanat, että hän tulisi tietämään yhden ainoan totisen Jumalan! Ja minun isäni – pitääkö hänen aina pysymän epäjumalan palvelijana? Ei, ei; minä luotan lujasti siihen, että Herra myös on häntäkin etsivä ja vetävä hänen kuin kekäleen tulesta! Herra, tapahtukoon sinun hyvä ja laupias tahtosi, silloin tapahtuu kaikki kuin hyvä on!"

Sellaiset ajatukset liikkuiivat äsken kääntyneen sydämessä silloinkin kun hän taas kulki leirin katuja. Isänsä teltassa hän tapasi Javanin, jota hän ei ollut tavannut leiriin tulonsa jälestä. Ystävyys

ei ollut koskaan yhdistänyt näitä nuoria miehiä, kuten jo tiedämme, mutta Javani oli nyt vanki ja Marcello oli saanut toisen mielen ja luonnon. Ja kun Javani oli Naomin veli, niin se kanssa vaikutti, että Marcello lähestyi vankia sydämellisellä ystävyydellä. Kun Marcellon ystävyydestä oli etua viekkaalle Javanille, niin hän puolestaan koki näyttää hyvin iloiselta, kun sai tavata entisen leikkikumppalinsa. Hän rupesi kohta puhumaan perheestänsä ja suhteistansa Jerusalemissa, mutta kun hän siinä lausui kerskaamalla juutalaisten lujasta päätöksestä ennemmin kuolla kuin antautua, ei voinut Rufo muuta kuin hymyillä ajatellessaan Javania ja Josephon omaa käytöstä. Javani huomasi ja ymmärsi tämän hymyilyn ja hänen sydämensä paisui kostonhimosta; itseksensä vannoi hän, että jos hän joskus pääsisi vapaaksi ja saisi aseet käsiinsä, niin hyväntekijänsä saisi kalliisti maksaa tämän pilkkahymyilyn.

Tämän päivän perästä kohtasi Marcello hänen harvoin, sillä sodantapaukset veivät nyt koko hänen aikansa. Seuraavana päivänä meni Tito kuudella sadalla miehellä, niiden joukossa myös Marcellokin, hajoittamaan erästä vahvaa, kaupungin edessä olevalle kedolle kokoontunutta, galilealaista joukkoa, ja niin tuima ja vastustamaton oli romalaisten ryntäys, että paljoo voimallisempi vihollinen ajettiin pakosalalle jo ennen kuin Titon perässä lähettämä varaväkikään ehti tulla. Useita sellaisia romalaisille onnellisia taisteluja tehtiin, ja asujamet näkivät, ett'eivät enää kauan voisi puolustaa kaupunkia, jonka vuoksi yksi puolue heidän joukossaan vaati antaumista. Mutta pakolaiset Tiberiasta ja muut vieraat vastustivat sitä, josta seurasi tulisia tappeluja. Kun Tito sai tämän tietää, ryntäsi hän, itse ollen joukkonsa ensimmäisenä, kaupunkiin sellaisesta kohdasta, joka oli vähemmin vartioitu, valloitti sen ja tappoi kaikki, jotka vastustivat. Useoille kuitenkin onnistui paeta venheissä järvelle, mutta heitä lähti takaa ajamaan romalaisten suuremmat alukset, jotka armahtamatta purjehtivat upoksiin pienemmät, väellä ylen täyteen lastatut pakolaisten venheet. Yli koko järven pinnan kellui venheitten kappaleita ja kuolleita ruumiita, sen kirkas vesi oli verellä värjätty ja pitkin rantoja makasi aaltojen heittämiä ruumiita lemullansa ilmaa myrkyttämässä.

Tässä tilaisuudessa myös Vespasiano tahrasi nimensä teolla, jota ei koskaan voida poispyyhkiä. Useita vieraita oli joutunut vangiksi TARIKEAN valloituksessa. Ne olivat antauneet sitä lupausta vastaan, että heidän henkensä säästettäisiin, mutta kun he olivat kapinoitsijoista enin hurjimmat, asetettiin heti tuomioistuimen eteen, joka tuomitsi heidät kuolemaan. Vespasiano ei kuitenkaan tahtonut täyttää tuomioa itse kaupungissa tahi sen läheisyydessä, vaan oli pitävinänsä vangeille antamansa sana ja käski heidän lähteä sitä tietä, joka viepi Tiberiaan. Vangit mitään pahaa aavistamatta lähtivät matkalle; mutta pitkälle eivät ehtineet, kun heidän kohtasi romalaiset joukot kummallakin puolella tietä, mitkä armahtamatta tappoivat kaikki heikommat ja vanhat sekä vangitsivat muut, jotka olivat määrätty myytää orjiksi.

Monta kaupunkia Galileassa pani nyt aseensa pois ja avasi porttinsa romalaisille, pelästyneenä niistä hirvittävästä esimerkeistä, mitkä olivat kapinallisia kohdanneet; ainoastaan Gamala, Giskala ja Itabyrio sekä muutamia pienempiä kaupunkia pitkittivät vastustusta. Mutta yksi toisensa perästä valloitettiin ja pitkän hirvittävän piirityksen kestätyä joutui Gamalakin viholliselle, joka kuitenkin pidettiin vahvempana linnaan kuin Jotapata. Jok'ainoa kaupungin asukas tapettiin, paitsi kahta, Philippin, Agrippan kenraalin sisarta, ja monta sataa miestä tappoivat ensin vaimonsa ja lapsensa ja viimeksi itsensä siten välttääksensä romalaisten julmuutta.

Pelästyneenä toisten kaupunkien kohtalosta, tahtoi Giskalan asukkaat antautua, mutta etevä puolue, etupäässä Giskalan Johan, vastustivat sitä. Tito, joka lähetettiin kaupunkia valloittamaan, näki sen olevan helpon kohta valloittaa, mutta tahtoen säästää onnettomia, kehoitti hän heitä heti antautumaan. Viekas Johan oli estänyt kaikki muut paitsi hänen puoluehensa kuuluvat näyttämystä muurilla, ja nyt lupasi hän, kaupungin antaumisen, mutta pyysi parin päivän viivytyksen, kun juutalaiset juuri viettivät erästä juhlaa. Tito myöntyi pyyntöön, ja veti joukkonsa edemmäksi kaupungista.

Tämän viivytyksen käytti Johan päästäksensä itse turvaan, ja jo samana yönä lähti hän seuraajiensa ja myös koko joukon kanssa muita matkalle Jerusalemiin. Kun Tito meni kaupunkiin

ja sai kuulla petoksen, lähetti hän kohta takaa ajamaan Johan'ia, joka kuitenkin joukkonensa pääsi pakoon, kun sydämittävästi jätti tielle naisia, lapsia ja voimattomia miehiä, joita kaikkiansa kolmetuhatta ottivat romalaiset vangiksi.

Giskalan antaamisen perästä seurasivat muutamat muut kaupungit sen esimerkkiä, ja kun vuodenaika jo oli käynyt sopimattomaksi sodalle, lopetti Vespasiano vuoden sotaretken ja vetäytyi joukkonensa Caesareaan.

SEITSEMÄS LUKU

Johtajat Jerusalemissa eivät ollenkaan olleet lähettäneet apujoukkoja Galileaan eikä myöskään ryhtyneet mihinkään pontevimpiin toimiin pääkaupungin täydelliseen puolustustilaan asettamista varten. Alituiset riidat ja rettelöt eripuolueiden kesken kuluttivat ajan ja moni mahtoi myöskin ajatella, että romalaiset väsyneenä kovasta vastustuksesta Galileassa jättävät Jerusalemin rauhaan.

Huhu Giskalan Johan'in paosta nosti monessa suuren ilon, ja se seikka, että hän oli nyt vihatun Josephon kilpailija ja vihollinen, vaikutti että häntä tervehdittiin tervetulleena kun hän väkenensä tuli Jerusalemiin. Monta kyllä kummastutti hänen väkensä surkuteltava tila, mutta viekas Johan ymmärsi pian haihduttaa epäilemiset urhollisuudestansa ja rohkeudestansa ja väitti ihan julkeasti, että romalaisten voima jo oli kukistettu ja että heidän samoomisesta Jerusalemiä vastaan ei tulisi mitään, sillä heidän joukkonsa olivat siksi alakuloisia ja sotaan kyllästyneitä.

Johan'in seura lisääntyi paljon kaikellaisista sotahalukkaista ja raivoista nuorista miehistä, jotka eivät tahtoneet kuulla puhuttavankaan rauhasta romalaisten kanssa. Rauha- ja sotapuolue syntyi niinmuodoin, ja nämä jakaantuivat vielä pienempiin osastoihin, jotka siitä suuressa pää-asiaa saattoivat yhtä pitää, mutta muutoin olivat omien tahtojensa ja toivojensa johtamina. Vallattomia joukkoja kuleksi ympäri kaupunkia riistäen, ryöstäen ja murhaten ja yksi sellainen pysähtyi Jerusalemiin ja lisäsi sotapuolueen voimaa. Mutta se myös lisäsi kurjuutta ja häirinkiä kaupungissa sekä vähensi tuntuvasti ruokavaroja, jotka olivat kootut tuleviksi tarpeiksi.

Viisas ja kunnon Sadok, useoiden muiden jalojen miesten kanssa, koetti saada rajan väkivallan harjoittajille, mutta mitä voivat he, kaikille näille villeille, hillimättömille joukoille. Kansa katseli välinpitämättömänä, kuinka etevimmistä miehistä yksi toisensa perästä pantiin vankiuteen tahi laitettiin tieltä pois; kansa kyllä pelkäsi tulevia aikoja, mutta niin kauan kun sai olla rauhassa pysyi se alallansa. Sitte kyllä kun rajut rauhanhäiritsijät kävivät temppelin kimppuun, puhkesi kansa raivoon. Ylimmäisen papin Ananon kiihoituksesta karkasi kansa selootien päälle, joiksi pahantekijät itsensä nimittivät, ja kun nämät sijoittuivat temppeliin, kaikui kohta pyhässä huoneessa raa'at laulut, vannomiset ja herjaukset. Kun selootit myös joukostansa valitsivat erään Mathiaan ylimmäiseksi papiksi, liittyi Sadok ja kaikki muut oikein ajattelevat papit Ananon kanssa ja kehoittivat kansaa hävittämään nämä jumalattomat joukot. Kansa nousikin kuin yksi mies ja hurja tappelu syntyi; selootit ajettiin takaisin ja pakoitettiin pois ulommaisesta temppelipihasta, mutta kun ei Anano tahtonut tappelua itse pyhässä temppelissä, käski hän kansan antamaan aseet levätä ja asetti ympäri temppeliä vartijoiksi kuusituhatta miestä.

Giskalan Johan, joka tähän asti oli olevinansa suurin vihamies selooteille, vaikka hän piti salaista yhteyttä niitten kanssa, lähetettiin nyt heidän luoksensa keskustelemaan. Hän kertoi ystävillensä, että heillä oli loppu käsissä, jos eivät pian saa apua, josta pelästyneinä he lähettivät salaisen sanan idumelaisille pyytäen heidän apuansa. Tämä villi ja sivistymätöin kansa, joka oli juutalaisten kanssa yhdistynyt yhdeksi kansakunnaksi, mutta säilytti hillitsemättömän halunsa sotaan ja seikkailuihin, kokoontui kohta 20,000 miehiseen joukkoon ja samosi Jerusalemiä vastaan Lofon poikain Jaakon ja Johanin, Simonin Cathlan pojan, Phinian Clusothan pojan johdolla.

Kun tämä joukko tuli kaupungin luo, lähetettiin Jesus niminen ylimmäinen pappi heidän tykönsä sopimaan rauhasta. Hän kehoitti heitä joko rupeamaan kansan puolelle taikka aseettomina tulemaan kaupunkiin tahi myös poistumaan muurein luota. Ei ainoatakaan näistä ehdotuksista hyväksytty; Simon sanoi että olivat tulleet suojelemaan isänmaanmielistä puoluetta niitä vastaan, jotka tahtoivat heidän myydä romalaisille, eikä palaamansa takaisin ennen kuin ovat täyttäneet velvollisuutensa. Mitään aikaan saamatta täytyi Ananon lähettilään palata takaisin, ja idumealaiset leirittivät itsensä, niin hyvin kuin taisivat, ulkopuolelle kaupunkia. Mutta yöllä tuli ankara myrsky; salamat risteilivät toisiansa ja sade valui virtana, samalla kun maanjäristyksen vaikutuksesta äkkinäisiä täryksiä kuului ja tuntui. Anano, joka muuten oli huolellinen ja tarkka, laimiin löi tänä

yönä tavallisen varovaisuuden tarkastaa vartijoita ja useat selootit käyttivät tätä hyväksensä siten että kenenkään huomaamatta hiipivät ulos ja avasivat yhden portin idumealaisille, jotka kohta ryntäsivät sisälle ja pelastivat temppeliin suljetut selootit.

Verisaunaa, joka nyt alkoi, on mahdollisesti kertoa ja kaikkein kauhein ihmisteurastus tapahtui ympäri temppeliä, jossa kansan asettamien vartijoiden päälle rynnättiin kummaltakin puolen ja tapettiin viimeiseen mieheen asti. Ukkosen jyrinään ja myrskyn ulvontaan sekaantui vaimojen ja lasten hätähuudot, idumelaisten julma karjunta ja aseitten kamala kalke. Ympäri temppelipihaa makasi kuolleita ruumiita ylt'ympäriinsä, ja päivän tullessa oli ruumisten luku 8,500. Mutta verisaunaa pitkitettiin kaupungissakin, eikä ketään säästetty, joka joutui näiden hurjien riiviöitten käsiin. Anano ja Jesus Gamalan poika tapettiin ja hurjat tappajat tallasivat jaloin heidän ruumiinsa. Ananon kuoleamalla tehtiin kaikki toivokin rauhasta romalaisten kanssa turhaksi, ja se on tästä verisauna-päivästä kun historian kirjoittaja lukee Jerusalemin hävityksen alkavan.

Näiden verisien tapahtumien aikana, joista ainoastaan lyhyesti olemme puhuneet, oli Sadok'in perhe kovin levotoin. Muutamia päiviä ennen idumealaisten tuloa oli Naomi setänsä Amatfiah'in ja hänen vaimonsa Judithan kanssa mennyt heidän maatilalleen lähellä Bethaniaa, ja hänen piti palaaman juuri sinä päivänä kun julmat viholliset tulivat Jerusalemin ulkopuolelle. Kaupungin portit suljettiin ja kova käsky annettiin ett'ei ketään saanut kaupungista päästää ulos eikä kaupunkiin sisälle. Anano kutsui Sadok'in neuvotteluun, ja mitä kauemmin hän siellä viipyi, sitä levottomammaksi tuli Salome. Vihdoin päätti hän lähteä Ananoon saamaan sekä häneltä että Sadok'ilta neuvoa ja lohdutusta murheessansa. Tämä matka oli Salomelle erittäin vaarallinen tällaisena levottomana aikana kaupungissa, mutta onneksi olivat kaikki niin puuhissaan vaaran tähden, joka uhkasi kaupunkia kahdelta puolelta, että hänelle onnistui rauhassa kahden aseellisen palvelijan ja vanhan Deborahn kanssa päästä ylimmäisen papin asuntoon.

Sadok hämmästyí suuresti nähdessään vaimonsa niin kaukana pois kotoa. Hän oli tykkänään unhoittanut Naomin poissa olon, mutta nyt kun häntä siitä muistutettiin, kävi hän sangen levottomaksi hänen tähtensä. Hän meni kiireesti Ananon luo ja pyysi lupaa päästä jostakin kaupungin takaportista ulos hakemaan Naomia ja varoittamaan häntä sekä Amatfiahsta. Anano epi, sillä hänelle oli tarpeen Sadok'in taitavat neuvot neuvotteluissa ja ilman sitä pelkäsi hän arvokkaan ystävänsä joutuvan vihollisten käsiin; pyyntöä ei hän kuitenkaan luullut voivansa kieltääkään ja oli juuri antamassa myönnytyksensä kun Theophilo Amatfiahn poika pyysi sisällepääsyä pyytämään lupaa mennä isäänsä hakemaan. Tämä pyyntö myönnettiin heti ja kun Theophilo kohta lähti matkalle kävi Salome levollisemmaksi ja antoi Sadok'in kuljettaa itsensä kotio. Sadok kuitenkin ei kerinnyt kotona viipymään, vaan palasi uudestaan neuvotteluun.

Pitkät ja ikävät olivat nyt tunnít kolmelle naiselle Sadokin huoneessa. Aurinko laski ja pimeä tuli, silloin lähetti Sadok sanan, ett'ei häntä ole kotio odottaminenkaan ennen puoliyötä. Mutta kun puoliyö tuli raivosi myrsky niin kauheasti, että Salome milt'ei toivoi miehensä olevan yötä Ananon huoneessa. Hetkinen sen jäljellä alkoi harvinainen kummallinen jyminä kuulua myrskyn huminassa; se kuului kuin hurja murhakiljunta tahi hätähuuto, ehkä sitä tuskin saattoi selvään eroittaa Sadokin huoneesen, kun se oli kaupungin ulkoreunalla, lähellä vallia. Salomen sydän täyttyi sanomattomalla tuskalla ja hänen mielestään ei pitkä, musta yö tahtonut milloinkaan loppua. Mutta kun päivä tuli ja hän sai tiedon yöllä tapahtuneesta kauheasta verisaunasta – kun aseitten kalke, huuto ja meteli selvästi kuului joka haaralta kaupunkia ja kaikkein enin temppelistä päin – silloin raukesi hänen voimansa ja hän vaipui tunnottomana permannolle.

Onneksi palasi samassa silmänräpäyksessä Theophilo tuoden levottavia uutisia Naomista. Theophilo oli hädin tuskin päässyt joutumasta muutamien ympäri kuljeksivien idumealaisten käsiin, ja ainoastaan tarkka tietonsa kaikista Öljymäen poluista sekä nopsat jalkansa pelastivat hänen. Jättäen vihollisen kauaksi jälkeensä tuli hän Amatfiahn asunnolle juuri silloin kun tämä oli vaimonsa ja Naomin kanssa lähdössä paluumatkalle takasin Jerusalemiin. Theophilon tuomat kertomukset saivat isän ensin pitämään huolta omaistensa turvallisuudesta niin paljon kuin oli mahdollista ja

sitte poikansa kanssa kiiruhtamaan kaupunkiin, jonne seikkailuita pääsivätkin. Kun julma taistelu kerrassaan syttyi, koettivat he kohta tunkeutua Ananon huoneeseen, mutta näkivät sen olevan hurjien selootien ympäröimänä, jotka huusivat hänelle kuolemaa, kääntyi Amatfiah kotionsa ja Theophilo kiiruhti Salomea rauhoittamaan, joka suri Naomin tähden.

"Ah", huudahti Salome, "Sadok ei ole tänä kauheana aikana ollut kotona. Hän oli Ananon luona, kun alkoi myrskytä ja nyt en minä tiedä onko elossa vai kuollut. Hänhän on isäsi oma veli, Theophilo – etkö tahdo pelastaa häntä eli edes toimittaa minulle jotakin tietoa hänestä? Ota kanssasi kaikki meidän palvelijat; he ovat uskolliset ja pitävät herrastansa paljon. Mutta joudu; älä kuluta silmänräpäystätkään turhaan ja Herran siunaus on seuraava sinua."

Salome'n suru liikutti kovasti Theophiloa; hän ei viipynyt kauemmin kuin tarvittiin palvelijoiden varustamiseen aseilla, ja niiden seurassa kiiruhti hän ylimmäisen papin asunnolle. Hirvittävä näkymö kohtasi silmiä kaduilla, joita kulkivat. Kaikki huoneet näyttivät olevan autiot ja hyljätty ja joka paikassa makasi kuolleita, runneltuja ruumiita ja verta juoksi katuojissa. Tuonnempana muista osista kaupunkia kuului hurja huuto ja kirkuna – todistus, ett'ei murhaajat vielä olleet lopettaneet päivätyötänsä, vaan ainoastaan menneet hakemaan uhrea muualla päin.

Kun he tulivat Ananon asunnolle, oli myös sekin tyhjänä ja autiona ihmisistä. Kaikki portit olivat avoinna ja kappaleita kalleista huonekaluista ja talouden kapineista oli hajallaan pitkin kartanon pihaa. Ison porstuan kuistilla oli ollut tuima tappelu, sillä siinä oli läjissä ruumiita, ja yhden sellaisen alta näki Theophilo vaatekappaleen pistävän esiin, jonka hän kohta tunsu kuuluvan Sadok'ille. Joutuin nostettiin ruumiit pois ja seuraavassa silmänräpäyksessä oli veriseltä ja revityltä ruumiilta poistettu hirvittävä paino. Vielä hengitti vanha pappi, ehkä heikosti, ja Theophilo antoi heti palvelijain pitkistä keihäistä tehdä parit, jonka päälle pantiin matrassi, jolle sitte nostettiin pahasti haavoitettu Sadok. Surullinen joukko lähti sen perästä liikkeelle ja ilman seikkailuja oli se jo ehtinyt lähelle kotoa, jossa kohtasivat joukon juopuneita idumealaisia, jotka uhkeasti käskivät kantajat seisahtumaan ja kysyivät, mitä he kantoivat. Theophilo nosti vaatetta, joka oli levitetty kuolleen haavoitetun ruumiille ja näytti että se oli lähellä kuolemaa oleva mies. Nähtyänsä sen, poistuivat idumealaiset, kuitenkin heitti yksi pahanilkinen heittokeihäänsä paariin, jolla haavoitti Sadok'in käsivarren. Jos hän olisi tiennyt, että paarilla makaava oli yksi Ananon paras ystävä, niin eipä niinkään olisi tyytynyt ainoastaan tähän saattamaansa haavaan.

Helppoa on kuvitella Salomen pelästystä ja hämmästyä, kun hän näki miehensä tämänlaisessa tilassa, mutta hän voitti surunsa ja kiiruhti haavoitettua kaikesta voimastansa hoitamaan. Sadok'in haavat kyllä olivat vaaralliset, mutt'ei kuolettavat, ja sitte kun hän tuli täyteen tuntoon, kertoi hän mitä oli tapahtunut Ananon huoneessa siihen asti kun hän itse haavoitettuna vaipui maahan. Anano oli sinä yönä jättänyt vartijat tarkastamatta, kuten jo tiedämme, ja neuvottelu oli kestänyt ison aikaa jälkeen puolen yön, jonka äkkiä keskeytti hirveä meteli. Kaikki kiiruhtivat ulos katsomaan, mikä se oli ja kun tulivat portaille näkivät, että koko kartano oli täynnä hurjia aseilla varustettuja selooteja. Nämä antoivat kulkuistaan kuulua kamoittavan huudon, kun saivat nähdä kaikki ylimmäiset papit ja kansan vanhimmat ja ryntäsivät hurjasti portaille saadaksensa sammuttaa vihansa vihatun vihollisensa veressä. Lyhykäinen sota seurasi; pian olivat muutamat papit palvelijoinensa voitettu ja Sadok makasi haavoitettuna ja melkein vereen tukehtuneena tietämättä mitä sen perästä tapahtui. Perästäpäin saatiin tietää että Anano ja Gamalan Jesus olivat tapetut ja että raivot murhaajat olivat heidän ruumiitansa perässään vetäneet pitkin katuja.

Onneksi oli moni selooti nähnyt Sadok'in kaatumisen, josta syystä sanoma hänen kuolemastansa pian levisi ympäri kaupunkia ja joka todeksi uskottiin. Jos niin ei olisi tapahtunut, olisi varmaan hänen arvokkaisuutensa kiihoittanut murhaajia etsimään ja tappamaan hänen. Haavojensa tähden täytyi hänen olla paikoillaan ja hänen vaimolleen ja palvelijoilleen onnistui niin hyvin pitää salassa piilopaikkansa, ett'ei hänen omalla veljellensääkään Amatfiahlla ollut siitä pienintäkään aavistusta, ennenkuin hän tuli Salomen luo lohduttamaan häntä surussansa.

Verisaunaa kesti useampia päiviä, tahi siksi kun idumealaisten, joiden ryöväys- ja kostonhimo olivat tyydytetyt, alkoivat tuntea kaihoa matkaansaattamastansa verityöstä. He ilmoittivat sen vuoksi aikomuksensa palata kotiansa, mutta ennenkuin lähtivät, avasivat kaikkien vankilain ovet ja päästivät irroilleen kaksituhatta hurjaa pahantekijää, jotka kiiruhtivat yhdistymään Simonin Gioran pojan laeista välinpitämättömään joukkoon. Kansa rupesi idumealaisten mentyä saamaan takaisin rohkeutensa, ja piilossa olleet uskalsivat tulla näkyville; mutta selootit eivät laanneet julmuuksiansa harjoittamasta, ja päivittäin kaatoi heidän murhahimonsa uusia uhria. Vespasiano tiesi tarkoin tilan kaupungissa ja moni kehoitti häntä suorastaan marssimaan Jerusalemia vastaan ja kerrassaan tekemään lopun sodasta. Mutta romalainen sotaherra katsoi edullisemmaksi antaa juutalaisten heikontaa voimansa sisällisillä sodilla vielä entistä voimattommaksi.

Tällä sekasorron ja häiriön aikana levitti Giskalan Johan kunniahalluisia tuumiansa ja vihdoin anastikin käsiinsä kaiken todellisen vallan ja hallituksen kaupungissa. Selootit jakaantuivat nyt kahteen osaan, joista toinen puolue piti Johan'ia ylenvaltiaana johtajanansa ja toinen puolue oli lajittomana kansavaltana. Kaikkien niitten onnettomuuksien lisäksi, joita sota, tyrannisuus ja kapina, joka raivosi maassa, hyökkäsivät sicarit eli asfafinit (ryövärit), mitkä olivat valloittaneet Massada nimisen linnoituksen lähellä Kuollutta merta, Engaddiin pääsiäis-yönä 68 ja tappoivat 700 asujanta. Toisia ryövärijoukkoja kokoontui Jerusalemin lähitienoille ja maassa vallitsi nyt täydellinen sekasorto, ryövääminen ja murhaaminen.

KAHDEKSAS LUKU

Ihan toisellaisissa tiloissa kuin mitä olemme kertoneet oli Naomi ollut, ja jos hän ei olisi ollut levotoin vanhempainsa ja ystävättärensä Klaudian tähden olisi hänestä rakkaiden omaistensa luona viettämänsä päivät olleet onnellisemmat elämässsänsä. Jo ensimmäisenä iltana oli Juditha ehdottanut hänelle Bethaniaan menemistä, ja Naomi sekä hämmästyti että ilostui, kun tätinsä heti kylään tultuansa meni suorastaan Marian asuntoon.

Vanha Maria oli yksin. Hän nousi ylös ja tervehti Naomia: "Jumalan ja Vapahtajamme siunaus ylitsesi, lapseni." Naomi kauhistui kun tervehtiminen tapahtui tätinsä läsnä ollessa.

Juditha havaitsi mitä liikkui nuoren naisen mielessä ja kiiruhti rauhoittamaan häntä.

"Minä olen tuonut sinun tänne Naomi" sanoi hän ja tarttui hänen käteensä, "saadakseni sinulle meidän arvoa ansaitsevan ystävämme läheisyydessä tunnustaa, että myös minä olen yksi arvotoin opetuslapsi sille Herralle ja Vapahtajalle, jonka nimeä olet oppinut rukoilemaan. Maria on ollut välikappaleena Herran kädessä nostamassa sitä mustaa hairauksien ja valeluulojen huntua, jolla minun ja mieheni sielu oli peitetty. Meidän on täytynyt tämä pitää salassa kaikilta; kyllä voit ymmärtää minun sisällisen iloni ja kiitollisuuteni, kun sain tietää, että Herra on myös sinunkin saattanut totuuden tuntemaan."

"Ah", huudahti Naomi, "nyt olen niin onnellinen kun en enää ole yksinäinen ja eroitettu kaikista muista, joita rakastan maan päällä! Suokoon Jumala että minun isäni ja äitini ja harhateilla oleva veljeni myös tulisivat uskomaan Vapahtajan ja löytäisivät sen levon sieluissansa, jota minä en tuntenut ennen kuin tiesin syntyni olevan puhtaaksi pestyt hänen veresssänsä. Ja kaikesta siitä on minun kiittäminen teitä, minun rakasta opettajatartani. Herra palkitkoon teitä laupiutensa mukaan."

Pitkä ja elähdyttävä keskustelu tapahtui sitte näitten kolmen kristillisen ystävättären kesken. Juditha kertoi tarkemmin Naomille oman sekä miehensä kääntymisen ja kasteen; Theophilo oli niinkään kääntynyt samaan uskoon ja kastettu jo useita vuosia sitte. Nämä kaikki olivat sulia uutisia Naomille ja hän ihmetteli sitä suurta kristittyin paljoutta, kun oli ollut Jerusalemissa aina Jakopin, Herran veljen ja kaupungin ensimmäisen pisan, martyrinkuolemaan asti.

"Sen ajan perästä, jonka sinäkin kyllä muistat", sanoi Juditha, "ovat kristityt hajoitetut, ja Jerusalemissa jäljellä olevat eivät uskalla ilmaantua niin julkisesti kuin ennen heidän oivallisen pispansa eläissä."

"Minä muistan hänen kuolemansa," sanoi Naomi, "ja aivan hyvin muistan, että isäni kunnioitti häntä suuresti hänen vilpittömyytensä ja lujutensa vuoksi, vaikka hän piti hänen olevan johdetun harhateille ja petetyn. Kun hän kuljetettiin temppelivallin äärimmäiselle reunalle ja toivottiin siellä kansan edessä sanovan, ett'ei Jesus olekaan luvattu Mesias – niin silloin näkevät kaikki pettyneensä toimitessaan, kun pyhä Jakoppi huusi, että Jesus todella oli Jumalan poika. Isäni ei yhtynyt huutoon, hänen joka tahtoi syöksemistään muurilta alas – hän olisi tahtonut pelastaa sen kunnia-arvoisen miehen, mutt'ei voinut. Ah, jos olisin tuntenut hänen tahi jonkun toinen apostolin! Mutta te, Maria, tunsitte varmaan heidän, puhukaat minulle paljon näistä pyhistä miehistä!"

"Tunsin", vastasi Maria, "minä olen nähnyt ja tuntenut he melkein mutta minun silmäni ovat myös nähneet mitä profetat ja kuninkaat halusivat nähdä ja eivät kuitenkaan saaneet nähdä – minä olen nähnyt Herran Jesuksen ihmisellisessä olennossa ja alennetussa tilassa, ja nyt on koko sieluni ikävöitseminen saada nähdä hänen kuninkaana kaikessa loistoisuudessa isänsä Davidin istuimella. Kun hän tulee jaloudessansa näkevät kaikki hänen ja tunnustavat hänen Jumalan pojaksi."

"Uskovatko kristityt Mesiaksen pian palaavan loistoisuudessaan?" kysyi

Naomi.

"Uskovaiset odottavat hänen tuloansa sekä pian että valmistelematta. Muutamat veljistämme odottavat häntä jo, kun vielä ainoa elävä apostolinsa Johannes on maan päällä. Tämä kuitenkin on väärä käsitys siitä, kun Jesus sanoi Pietarille hänen kysymykseensä rakastetun opetuslapsen

kohtalosta: 'Jos tahtoisin hänen siihen asti olevan kuin minä tulen, mitä sinun siihen tulee?' Siitä on syntynyt puhe, ett'ei Johannes kuolisi ennen kuin Herra uudestaan tulee. Itse hän ei niin käsittänyt Jesuksen sanoja, ja hän on nyt Ephesossa varroten ja odottaen ikävöimällä sitä päivää, jolloin hän kutsutaan täältä Kristuksen läheisyyteen."

"Hän siis elää vielä?" huudahti Naomi vilkkaasti.

"Niin, hän elää ja on vielä korkealla iällänsäkin Aasiassa olevien seurakuntien päällikkö, joille hän kirjoittaa herttaisia kirjeitä, jotka todistavat samaa kristillistä rakkautta ja laupeutta, mikä koko hänen elämästensä ja luonteestansa näkyy. Mutta hän ei ole aina ollut sama laupias ja rakkahainen Johannes; minä tunsin hänen nuorukaisena ja sekä hän että veljensä Jaakoppi olivat silloin tulisia ja kiukkuisia. Se oli Jesuksen rakkaus, joka muutti hänen ja teki sellaiseksi kun hän on."

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.